

ការអនុការណ៍ជាន់រយៈ

ប្រភាក់ខំនែក

ផ្សេងៗការអនុការណ៍ជាន់រយៈ

294.៣
២១៣៦៦៧

การอนุศาสนานาจารย์

บทที่หนึ่ง

ประวัติการอนุศาสนานาจารย์

กองทัพอากาศ

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พน.เอก บุญธรรม ประการ

(จุล สุวรรณนนท์)

อดีตหัวหน้ากองอนุศาสนานาจารย์ กองทัพบก

ณ. ลานสถาบันกองทัพบก วัดไสมนัสวิหาร

หอสมุดแห่งชาติรัชนาภิเษก
จันทบุรี

หอสมุดแห่งชาติสานครราชสีมา
การอนุศาสนานาจารย์

บทที่หนึ่ง

ประวัติการอนุศาสนานาจารย์

กองทพอากาศ

๑๐๓๗๙ ๙๐๙๒๖๑๕

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พนเอกสาร ขุนจารุญธรรมประการ
(จรุญ สุวรรณเนตร)

อดีตหัวหน้ากองอนุศาสนานาจารย์ กองทพบก

ณ สามปันสถานกองทพบก วัดโสมนัสวิหาร

กระทรวงมหาดไทย

คำยอกนักการ
ก. ๔๘๖๙๑๒๗

РЕГИСТРАЦИЯ

ในสิ่งที่มีความสำคัญทางกฎหมาย

ของเด็กต้องดูแล

(กฎหมาย ๑๙๓๐)

เอกสาร

๘๘

บันทึก เอกสารที่รัฐมนตรีบังคับบัญชี

เอกสาร

๒๙๔๐๓
ญ ๓๖๙

เอกสาร ๘๘

เอกสาร

ว. ๑๐๙๗๐๙

ขุนจรูญธรรมประการ

(จรูญ สุวรรณเนตร)

เมื่อยังเป็นข้าราชการคลาโน้มพลเรือน

ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙

คำไว้อาดีตในการพระราชทานเพลิงศพ

พันเอก ขุนจรัญชรรามประกาศ

อดีตหัวหน้าอนุศาสนานาจารย์ กองทัพบก

ณ วัดโสมนัสวิหาร

บขน ถึงงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก ขุนจรัญชรราม-
ประกาศ อคตหัวหน้าอนุศาสนานาจารย์กองทัพบก ทางราชการรู้สึก
เสียหายและอาลัยในนายทหารผู้นี้เป็นอย่างยิ่ง โดยที่ได้มีการทำลงแก่
กรรมดัง ด้วยโรคเด็นโลหิตในสมองแทรกอย่างgraveทันที ในระหว่าง
ประจำการ ซึ่งทั้งจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ท่านผู้นี้ เป็น
สมาชิกมาปั้นกิจกองทัพบก ประจำที่วัสดุ ลักษณะเป็นคนคบหา
ตลอด แต่นับเป็นศพที่ ๔๖๙ ในบรรดาสมาชิกที่ได้ถูกกรรมไป
แล้ว มีเกียรติประวัติอันควรจะยกย่อง ดังต่อไปนี้

พันเอก ขุนจรัญชรรามประกาศ (รุณ สุวรรณเนตร) เกิดที่
ตำบลทางของ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ณ วันดังค่า แรม ๘ ค่ำ
เดือน ๑๐ ขวบ กองเกยวนที่ ๒๕ กันยายน ๒๔๓๕ เป็นบุตรคนที่ ๓
ของหลวงภักดิภูเบศร์ (เนตร สุวรรณเนตร) กับ นางภักดิภูเบศร์ (ผา)

มีพน้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๓ คน คือ

๑. หลวงสดลมารคานนท์ (แกล้ว สุวรรณเนตร)

๒. นางสาวเยือน สุวรรณเนตร (ถึงแก่กรรม)

๓. พันเอก ชุนชุรุณธรรมประการ (ชุนชุรุณ สุวรรณเนตร)

เมื่อเยาววัยได้บรรพชาเป็นสามเณร และได้เข้าศึกษาพระปริยัติธรรม ทุกเส้นทาง ข้ามเมือง รังหวัคนครปฐม แล้วได้เข้ามาศึกษาท่อและอุปสมบทที่เทพศรีวนาราวาส พระนคร สอบไล่ได้ปริญญาธรรม ๕ ประโยคเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓

เมื่อลาสิกขาแล้ว ได้เข้ารับราชการเป็นอนุศาสนาจารย์ ในบังคับบัญชาของ พระธรรมนิเทศทวยหาญ ผู้เป็นอาจารย์และหัวหน้าอนุศาสนาจารย์ก้องทพงกคนแรก เป็นลำดับมา คงน

๑ กันยายน ๒๔๖๗ เป็นอนุศาสนาจารย์ กรมทำราชทثارยก

๑ ตุลาคม ๒๔๖๙ เป็นอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารยก และได้รับพระราชทานยศเป็นรองข้ามأศักดิ์

๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๕ ไปประจำการมหาศึกษา และได้รับพระราชทานยศเป็นรองข้ามأศักดิ์

๑ กันยายน ๒๔๗๕ ย้ายกลับมาเป็นอนุศาสนาจารย์ กรมบุทธศึกษาทหารยก และได้รับพระราชทานยศเป็นรองข้ามأศักدิ์ เป็นอนุศาสนาจารย์ แผนกที่ ๔ ชุนชุรุณธรรมประการ

๑ เมษายน ๒๔๘๑ เป็นอนุศาสนาจารย์ แผนกที่ ๔ กรมบุทธศึกษาทหารยก

๑ เมษายน ๒๔๘๕ เป็นอนุศาสนาจารย์โรงเรียนนายร้อยทหารยก

๒๗) มกราคม ๒๕๕๐ เป็นหัวหน้าขุนศานารย์โรงเรียน
นายร้อยทหารยก

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เป็นหัวหน้าขุนศานารย์แผนกที่๓
กรมสวัสดิการทหารยก

๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๔ เป็นหัวหน้ากองขุนศานารย์และ
มาปีนกิจ กรมสวัสดิการทหารยก และรักษาราชการหัวหน้าแผนก
ขุนศานารย์ กองขุนศานารย์และมาปีนกิจ กรมสวัสดิการทหาร-
ยก ซึ่งทำแทนงหนง

๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖ พ้นจากตำแหน่งรักษาราชการ
หัวหน้าแผนกขุนศานารย์ คงตำแหน่งตำแหน่งหัวหน้ากองขุนศานา-
รย์ ตำแหน่งเดิม

๑ มกราคม ๒๕๕๗ ได้รับแต่งตั้งให้มีคุณภาพเป็น วาก
พันเอก

๑ มกราคม ๒๕๕๘ ได้รับพระราชทานยศเป็น พันเอก

สำหรับราชการพิเศษ เมื่อคราวทรงครามมหาราชัยบูรพา
พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้รับตำแหน่งในส้านมเป็นหัวหน้ากองบังคับการกองพัฒ
และในกรณีประจำลาด ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๙. ได้ปฏิบัติหน้าที่ ม.
ส.ส. กองบัญชาการเบนท์คูด คงตำแหน่งนิตยานันท์ ๒๕๕๙ ถึง
๖ กันยายน ๒๕๕๙

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ คือ

๒๕. กุณภาพันธ์ ๒๕๖๙ เหรียญบรมราชวิเม贪์ฯ จักราชกฤษณ์ฯ

๒๙. มานาคณ์ ๒๕๗๔ เหรียญทรงลักษณะฉลองพระมหานคร

๒๐. กันยายน ๒๕๗๔ เหรียญพิทักษ์ธรรมนูญ

๒๑. กันยายน ๒๕๗๔ จกราภรณ์มงกุฎไทย

๒๐. กันยายน ๒๕๗๓ จกราภรณ์ช้างเผือก

๑๕. กันยายน ๒๕๗๔ จกราภรณ์มงกุฎไทย

๕. ชนวัคณ์ ๒๕๕๒ เหรียญจักรพุทธมามาตฯ

๕. พฤษวัคณ์ ๒๕๕๓ เหรียญบรมราชวิเม贪์ฯ จักราชกฤษณ์ฯ

๑๘. พฤศกริกายน ๒๕๕๖ จกราภรณ์ช้างเผือก

พันเอก ชุนาวุฒิธรรมประการ ให้ปืนขัดหน้าที่ราชการมา

เป็นเวลา ๓๗ ปี มีความเข้มแข็งสามารถ ๑๙ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง

หัวหน้าศูนย์สารวัตร สำนัก พลเมืองนิเทศทวยหาญ อีกหัวหน้า

ศูนย์สารวัตร เป็นล่าช้ามา เป็นหัวหน้าผู้บังคับบัญชาทั่วไป มีความ

ยุทธิธรรม เคร่งครัดในระเบียบวินัย มีเมตตากรุณา มั่นคงในตำแหน่ง

หน้าที่ บรรดาผู้ที่ได้รู้จักคุ้นเคย มักชื่นชมว่าเป็นคนมีความประพฤติ

สมอคณ์สมอปถาย ไม่มากไม่น้อย อาศัยคุณความดีที่กล่าวมานี้ ทาง

ราชการจึงเห็นว่าดำเนินการรับราชการอย่างต่อไป ก็คงจะทำประโยชน์ให้

แก่ทางราชการได้มากไม่น้อย ก็จึงได้แต่งตั้งอยู่ราชการให้ท่านอีก

๑๙ ปี คือ ๒๕๐๐ แต่ท่านหาทันได้สังคมความต้องการของทางราชการ

ไม่ เพราะมาต่อหนังแก้กรรมเสีย ควยว่าความทายนั้นเป็นภัยนัก
ข่านาจ ใหร ฯ ไม่สามารถจะหนีให้พ้นได้ ความมา ความไป, จูกและ
อปบพิชชงสกุลหงษ์สาย ยังมืออยู่คราวใด สายสกุลหงษ์ก็ยังมีมารดา
เป็นธรรมค่า

เพราะฉะนั้น เมื่อ พนเอก ขุนราชญูธรรมประการ กำรังชีวิท
อยู่โดยสมควรแก้คติภาพแล้ว ถึงข่ายวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๕
ขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการเตรียมงานวันทรงถวัลกุณฑิษฐ์ กำรังไป
ทิกด้วย สมเกียรติพระมหาวรวงศ์ วัฒนกุญจน์ทวี ได้เกิดอาการหน้า
มีความเจ็บปวดในบริเวณขาข้างขวา แล้วได้ไปถึงแก้กรรมลงที่โรงพยาบาลพระ-
มงคลภูมิ แพทย์สังความเห็นว่า เส้นโลหิตในสมองแตก คำนวณ
อายุได้ ๖๐ ปี ทั้งความสลดอย่างไรแก่คณะอนุศาสตราจารย์และบรรดา
บุตรภรรยาญาตินิตรอย่างสุดซึ้ง

ขอขบถกุศลซึ่งคณะเจ้าภาพได้บำเพ็ญทั้งทั้นของสถาน ใจกล
บรรดาศิลป์ให้ พนเอก ขุนราชญูธรรมประการ ได้ทราบและรับอนุโมทนา
เพื่อสร้างเป็นบทกานุโภกนามมัยกุศล กลบรรดาศิลป์เป็นหิทานุหิท
ประโภชน์สุขโดยสมควรแก้คติวัสดุ ในสัมประยภาพโน้น เทอญ.

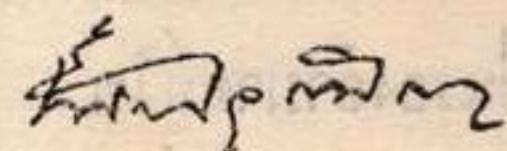
คำปราบ

พัฒนา ชุนชูญธรรมประการ เศษมาเป็นอนุศาสนารย์ประจำ
กรมอักษรปาน ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ขณะนั้น
มีศิลปะเป็นรองอ่อนๆ ไม่ได้ทันสมัยมาก จึงทำให้ได้
ทั้งทางส่วนรวมและส่วนตัว เพราะเคยได้พัฒนาระบบที่ดี
ข้าง ไกว่าสถาบันศึกษาเป็นที่สุดของไทย

โดยปกติ ทำนั้นเป็นคนส่วนตัว เรียบร้อย นุ่มนวล ชื่นชอบ
ท่องบุคคลทั่วไป หมายความว่าทำหน้าที่อนุศาสนารย์ เมื่อมายัง
อนุศาสนารย์ทหารอักษร ก็ได้ช่วยงานราชการอย่างมาก การดำเนิน
การทำราชการไว้เป็นอย่างดี สมควรแก่การชม เป็นบุคคลแก่กองทัพ
อักษร ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน กองทพอักษรคงจะ
ร่วมกับบ้านเพลิงบุคคล พมพหนงสือน เป็นธรรมบรรณาการสันติภาพท่าน
ในโอกาสสุกท้ายน Crowley

หนังสือที่พมพคราวนี้ ควรจะเป็นเอกสารบันทึกการปฏิบัติงาน
ของท่านผู้นี้ สมบูรณ์มาก ประจำกรมอักษรปาน แต่น่าเสีย可惜ที่
บันทึกตอนนั้น ได้สูญหายไปในการขนย้ายครัวสังคมมหาเชษฐ์
บูรพา กองอนุศาสนารย์ทหารอักษร จึงเลือกเรื่อง “การอนุศาสน
ารย์” ซึ่งเรียบเรียงขึ้นใหม่ ให้พมพเขียนช่วยในงานนี้

ขอผ่อนนิสังส์แห่งกตัญญูกาเวทิการธรรม และกุศลผลบุญที่
กองทพอากาศได้บันเพญทงน งำนวิวากขบุญสมบท แต่ พนเอก
ชุนจูญธรรมปะการ โถยควรแก่ฐานะและคติวัสดุในสัมประยภาพ ทุก
ประการ.

พลอากาศโท น.
(เพอง เพองวุฒิราษฎร)

รองผู้บัญชาการทหารอากาศ
ลงชื่อแทน ผู้บัญชาการทหารอากาศ

กองทพอากาศ

๒๕ มีนาคม ๒๕๐๑

คำนำ

“ประวัติการอนุศาสนาราชปี” เป็นบทที่หนึ่งของประมวลเอกสาร
เรื่อง “การอนุศาสนาราชปี” กองอนุศาสนายรثทหารอากรค์ ได้
ค้นคว้า รวบรวม เรียบเรียง และแปลจากเอกสารต่างประเทศหลายเล่ม
ทั้งกัน ประมวลไว้เป็นคำราขันคนนี้ สำหรับอนุศาสนาราชย์ทหารอากรค์
ศึกษาเพื่อปฏิบัติหน้าที่และศึกษาปรับปรุงงาน กับสมาชิกของทหาร
อากร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ.

จุดประสงค์ของประมวลเอกสารนี้ คือ;

- เพื่อเล่าความเป็นมาของการอนุศาสนาราชปี ทั้งฝ่ายตะวันตก
และฝ่ายตะวันออก ทั้งแต่สมัยครกคำบวรพ สมัยกลาง จน
ถึงสมัยบจุบัน
- เพื่อให้ทราบสถานะของอนุศาสนาราชปี ทั้งในยามสงบ
และในยามสงบ
- เพื่อศึกษาแผนงาน และหน้าที่ของอนุศาสนาราชปี กองทพ
อากรของเมริกัน เปรียบเทียบกับแผนงานและหน้าที่ของ
อนุศาสนาราชย์ทหารอากรไทย
- เพื่อทอก และปรับปรุงรปั้นงานอนุศาสนาราชปี ให้เป็นไปอย่าง
แก่กองทพอากรอย่างขั้น ทั้งในด้านหลักการ, วิชาการ และ
ปฏิบัติการ

— เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่าง ระหว่าง การ อนุศาสนานารย์
ของฝรั่ง กับ อนุศาสนานารย์ของไทย.

ประมวลเอกสารการอนุศาสนานารย์เล่มนี้ ได้ถือประมวลเอกสาร
อนุศาสนานารย์ที่หารจากอากาศเมริกัน (The Air Force Chaplain)
เป็นหลักในการเรียบเรียงค้านวชาการ และแบ่งออกเป็น ๗๖ บท คือ

- บทที่หนึ่ง.... ประวัติการอนุศาสนานารย์
- บทที่สอง.... การอนุศาสนานารย์ที่หารจากอากาศไทย
- บทที่สาม.... สถานะของอนุศาสนานารย์
- บทที่สี่.... แผนงาน ว่าด้วยการบูชาและสวัสดิภาพทางจิตใจ
- บทที่ห้า.... แผนงาน ว่าด้วยการศึกษาศาสนาและศีลธรรม
- บทที่หก.... แผนงาน ว่าด้วยการปรကษาเป็นรายบุคคล
- บทที่เจ็ด.... แผนงาน ว่าด้วยการบริการเพื่อมนழะธรรม
- บทที่แปด.... แผนงาน ว่าด้วยการประสานมิตร
- บทที่เก้า.... แผนงาน ว่าด้วยศีลปะการนำทางวัฒนธรรม
- บทที่สิบ.... การจัดและบริหารสำนักงาน
- บทที่สิบเอ็ด.... บรรณที่, อุปกรณ์ และสถานที่ของอนุศาสนานารย์
- บทที่สิบสอง.... โอกาสศึกษาของอนุศาสนานารย์
- ภาคผนวก ๑ .... การตรวจผลงานของอนุศาสนานารย์
- ภาคผนวก ๒ .... รายงานของอนุศาสนานารย์

ประมวลเอกสารการอนุศาสนานาชาติยน เพ่งสำเร็จเป็นรูปว่าง และ
มีโอกาสได้นำบทหนังอักษรพมพ ในคราวนเป็นครองแรก ยังไม่ได้รับ^{ชื่อ}
การตรวจตราแก้ไขทวถงทุกบท จึงหวังว่าจะได้รับความกรุณาจากผู้^{ชื่อ}
ห่วงดและสนใจในงานอนุศาสนานาชาติ ซึ่งจะแจ้งข้อมูลของที่ควรแก้
ไขและเพิ่มเติม เพื่อให้ประมวลเอกสารนี้ใกล้ความสมบูรณยงชัน.

กองอนุศาสนานาชาติ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

๑๐ เม.ป. ๐๑

การอนุศาสนานาจารย์

บทที่หนึ่ง

ประวัติการอนุศาสนานาจารย์

๑. เมื่อพุทธศาสนาสานาจารย์ในบ้านนี้ คนไทยเรามักมาก
มักจะนักดังพวกรรมมหาเรียน ท่านสักขอก็อกไปเป็นเจ้าหน้าที่บรรยาย
ธรรมอยู่ในกองทัพ เป็นที่รู้กันในหมู่ที่หารว่า “มหา” เพราะเมื่อ
เป็นภิกษุ มีความรู้ทางศาสนาได้รับยกย่องเป็น “มหา” และสมัย
หนึ่งทางราชการในกองทัพก็นิยมให้เรียกเช่นนั้น เพื่อให้เกียรติเป็น
พิเศษค่างจากทหารเหล่านั้น ต่อมาแม่ทัพทางราชการได้ให้ศักดิ์ทหารแก่
เจ้าหน้าที่อนุศาสนานาจารย์แล้ว ก็ยังนิยมเรียกว่า “มหา” เพราะที่
ปากกันมานานเกยชินแล้ว ผู้ที่เป็นอนุศาสนานาจารย์นั้น ส่วนมากเมื่อ
ยังขวัญก็อยู่ในฐานะ “อาจารย์” ครนสักหานาแพศขอถกมาแล้ว ก็ยัง
หน้าที่ทำสอนวิชาความนิรธรรม และวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนในโรงเรียน
ของกองทัพ เช่นเดียวกับครูอาจารย์ในแขวงวิชาชน ๆ จึงมีผู้นิยมเรียก
กันว่า “อาจารย์” เมื่อตนอย่างอาจารย์สอนวิชาในมหาวิทยาลัยทั้งทั้งไป

๒. ถึงอย่างไรก็ ยังมีคนขันออกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจ
ว่าอนุศาสนานาจารย์ทำหน้าที่อย่างไรบ้าง ? มีความสำคัญอย่างไร ?
และฯ เป็นอย่างไรถึงต้องอบรมและสอนวิชาการศาสนา ศึกษาธรรม และ
วัฒนธรรมแก่ที่หารด้วย ? เพราะวิชาเหล่านี้ สอนให้ค้นสังข รักสันติ

ทรงกันข้ามกับวิชาการทหาร ซึ่งสอนให้ใช้กำลังข่านา รักการท่อสู๊
และกลยุทธ์ของสังคมน แม้เจ้าหน้าท่อนุศาสนาราษฎรของคนก็ยัง
จะพยายามต่อค้าทุกชนิดเรียกคนว่า “มหา” เพราะมองไม่เห็นความสำคัญ
แห่งศักดิ์ศรีของคน ความรู้ในเรื่องนี้ความความเป็นจริงอย่างถ่องแท้
คงทางส่องค้านเท่านั้น ทักษะแก่ความเข้าใจผิดนี้ได้

๓. สังคมน กับสันติภาพ เป็นเหมือนเครื่องปฏิบัติ แต่
อยู่ฝ่ายละค้าน เมื่อเราเห็นค้านหนัง ก็ไม่เห็นอีกค้านหนัง เช่น เมื่อ
เราอยู่ในระหว่างสังคมน เรา ก็ไม่เห็นสันติภาพ และเมื่อเราพลิกค้าน
สันติภาพน เรา ก็ไม่พยสังคมน แต่เมื่อต้องการคุกคักส่องค้านพร้อม
กัน โดยที่เห็นปฏิบัติ เรา ก็เห็นไม่ดันคักคักส่องค้าน คงเช่น
หากการณ์ท่าประஸบในยามสงบ เราทราบช่าวสังคมน มากที่โน่น
นั่น ทันบ้าง และก็ได้ทราบการแสวงหาสันติภาพอยู่เสมอ แต่เดิน
ทางไม่ปรากฏลักษณะอันเกินชั้น เนื่นเรื่องทางส่องค้าน

๔. สังคมน คือการยกกองทัพเข้าปะหักปะห้ารัตนน เป็น
เรื่องของสังคมมนุษย์ส่วนใหญ่ คือ ประเทศไทย หรือกลุ่ม
ประเทศไทย คือกลุ่มประเทศไทย เป็นเรื่องของการคัดสินถูกผิดกันค่วยแสนยา-
นุภาพและกำลังอาวุธ ในเมืองไม่ทางทกดงกันโดยสันติวิช โดย
อาศัยหลักธรรมความแบบฉบับของมนุษยธรรม ในกรณีเช่นนี้ ชัยชนะ
เท่านั้นคือดุก แพเป็นฝ่ายผิด ส่วนสันติภาพ เป็นสังทัคทุกคน แต่จะ

คนอาจแสวงหาให้ด้วยความมั่น ความสามารถ และความประพฤติของ
ตน และเป็นส่วนทรัพย์บمالทั้งให้ความคุ้มครองบังกัน ให้สิทธิ
เสรีภาพ ให้ความบุญธรรมและส่งเสริม เพื่อให้เกิดความยุ่นใจและ
ความผาสุกแก่ประชาชนผลเมืองทวีป ซึ่งเมื่อกล่าวถึงผลดีที่ได้รับก็
เป็นประโยชน์ของรัฐเอง เพราะผลเมืองคือเป็นกำลังขันแท้จริงของรัฐ

๕. ชาตกษัตริย์ศาสนา เป็นของคุ้กัน และมีความสำคัญต่อ กัน
เหมือนร่างกายคุกขจิตไว ชาติที่ขาดศาสนาจะเหมือนคนร่างกายที่ขาด
จิตไว หรือศาสนาที่ไม่มีชัตติรับน้ำดื่ม ก็ไร้ความหมาย ความสำคัญ
ของศาสนามีต่อชาติเพียงไวนั้น ผู้ที่ศึกษาประวัติของมนุษยชาติจะ^น
ยินยอมให้หันเนี้ยว่า มนุษย์มีศาสนามาแต่สมัยก่อนกำบรรพ และ^น
ศาสนานเหละเป็นหลักสำคัญที่ทำให้มนุษย์เริ่มภูมิทัศน์ ที่
ซึ่งอยู่ใต้ดินสัญชาตญาณ ผู้ศึกษาเรื่องศาสนาจะพบว่าศาสนา^น
ทุกศาสนา ต่างกันศาสโนทางด้านความเก่าแก่ของศาสนานนั้น ๆ ว่า^น
มีคุกข์โลก บางศาสนาอ้างถึงการสร้างโลก สร้างพื้น สร้างมนุษย์^น
และสรพสั่งต่าง ๆ ของพระเจ้า (God) ซึ่งทำให้เข้าใจว่าศาสนามี^น
มาก่อนชาติเสียอีก แต่ความจริงนั้น ศาสนามีมาพร้อมกับชาติ^น
พระชาตกษัตริย์คน เมื่อมีคนเชิงมีศาสนา ศาสนาเป็นคำสอนให้มนุษย์^น
สามารถมาตรฐานของตนให้อပ်ในระดับสูงกว่าสัตว์ และให้เข้า^น
ใกล้ความเป็นเทวดาในจินตนาการพหูชนชาติ การที่กล่าวว่าศาสนา

มีมาก่อนชาติก็ การยกย่องบุคคลหรือวัตถุที่ควรพางศานาเห็นด้วย
บุคคลและวัตถุเครื่องหมายของชาติก็ แสดงถึงความสำคัญของ
ศานาทมเห็นด้วยชาติ และมีท่าท่าวะกลันชาติต่าง ๆ ในศานา
ทวีป เช่น ศานายิว ศานาคริสต์ และศานาอิสลาม สอนว่า
พระเจ้าผู้สร้างโลก และสรพสก็ ซึ่งทุก ๆ คนจะต้องสวามภูมิ
กลัวและเชื่อฟังบัญชาของพระเจ้า ผู้ที่เคร่งศานาเหล่านี้ยังรุนแรง
ยิ่งถ้าศานาเป็นชาติ ซึ่งมีทรงผลดีและผลเสีย ผลดีคือ ได้
ความคิดเห็นไปได้ คนทั่วโลกถือพระเจ้าองค์เดียวแก้ แล้วไม่เบียด
เบียนกัน ก็ช่วยขับกันสังคมไม่ให้เกิดชนไก่ทางหนัง ผลเสีย
คือ นักศึกษาความคิดเห็นไม่ลงรอยกับพวกที่อาอิบ้างอัน ก็เป็น
ชั่วนะให้เกิดสังคมไม่ เช่นสังคมคริสต์ ระหว่างผู้นับถือศานา
คริสต์ กับผู้นับถือศานาอิสลาม เป็นสังคมที่มีศานาเป็นนากระ
บังหน้า ทำให้มันมีทั้งสองศานารบกันเรื่องแบ่งล้านนาเรื่อง
รุขห้าสบบ บางเรียกันว่า สองศานารออยบ

๖. ในทศวรรษที่ ๕ พродพทธศานาสอนว่า คนเราทุกคน
ไม่ว่าชาติไกภาษาใด มีลักษณะที่ตรงกันอยู่บ้างหนัง ก็คือรักสุข ซึ่ง
ทุกข์เหมือนกัน และเป็นเพื่อนกัน แก่ เธอ ตายคุณกัน ใช่คือ
ร่วมกันเพื่อส่วนความช่วย ความชกพร่อง ความขาดแคลนของโสก
ปิงกว่าที่จะเป็นสตรีมารดาพัณณ์ของ เพื่อจะดึงไม่ผ่านกัน ต่างก็ต้อง

ตามโดยกฎธรรมชาติอยู่แล้ว ดังข้างนี้ แม้ในยามท่าเป็นครั้งท่า
สองครั้ง ผู้เป็นประธานของประเทศชาติก็จะถือพระพุทธศาสนา ก็มา
ประกาศว่า เพื่อบำพัคความเที่ยตรัตน์ของสมเด็จพระมหาณเดชบุรีกัน
พระบวรพุทธศาสนา ซึ่งแสดงว่าเป็นฝ่ายธรรม และการสังกรรมนั้น^๑
เป็นสังทหติกเลิงไม่ได้อีกต่อไป ทวյเหตุนั้นกล่าวไว้ว่า ชาติ
กับศาสนาต้องเป็นหูกอกกันไปเสมอ แยกกันไม่ออก และศาสนา
ต้องมีชาติสนับสนุน ชาติก็จะเป็นต้องมีศาสนาเป็นหลัก แม้จะมี
บางคนที่เห็นว่าศาสนาล้าสมัย เพราะเป็นคำสอนของคนโบราณ แต่
ในส่วนลึกแห่งจิตของเขาก็คงต้องการมีศาสนาอยู่ในตนเอง ซึ่งแต่ละคนเป็น
ศาสนาในทัศนะของเขานะ

๗. เมื่อชาติกับศาสนาเป็นของคู่กันเช่นนี้ จึงกล่าวไว้โดยไม่ผิด
ว่าทหารเป็นหงษ์ของชาติและของศาสนา ทหารจึงมีหน้าที่ส่วนรวม
คือ ข้องกันชาติและศาสนาของเขานะ แต่มีหน้าที่ส่วนตัวคือ ปะพฤติ
ตนอยู่ในขอบเขตเดียวกับธรรมของศาสนา ทวյเหตุนี้วิชาการศาสนา
และวิชาชีวนิธิรวม จึงเป็นว่าท่านครุวัฒน์สำคัญสำหรับทหาร ไม่น้อย
กว่าวิชาการที่สำคัญชนน์ เพราะท่านนักบุญก็นอยู่ใต้ทวยวนบ
เกินไปได้ทวยท้อง มนต์ไก่ทวยอาวุธ และรบทิราชนั้นสัตtru ทวยชวัญ ไม่มี
อะไรที่ทำให้ทหารเป็นสุภาพชนท่านนั้นบดือในยามสงบ และเป็นนกรบมี
กล้าหาญในยามสังคม ให้คุณว่าศาสนาแต่ละวัฒนธรรม จึงไม่นี่

ข้อมูลอันใหญ่ที่จะกล่าวว่าอนุศาสนาจารย์ฯ เป็นสำหรับทหารหรือไม่

๔. อนุศาสนาจารย์ได้เข้าทำหน้าที่ในกองทัพคงแต่สมัยไทยนั้น เราไม่อาจหาหลักฐานได้แน่นอน แต่ก็น่าจะกล่าวได้ว่ามีมาพร้อมกับ กองทัพ เพราะศาสนาและวัฒนธรรมเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ แม้มนุษย์ จะย้ายผู้พื้นที่ในบางคราว ก็ยังคงมีศาสนาและวัฒนธรรมอยู่นั้น เช่น งานอนุศาสนาจารย์เข้าอยู่ในกองทัพเป็นรูปโฉม เรียกชื่อยังไงไร้แต่ ใครเป็นเจ้าหน้าที่นั้น บ่อมเป็นไปตามความเหมาะสมของศาสนาและ วัฒนธรรมแห่งกลุ่มชนในสมัยนั้น ๆ สิ่งที่เรากล่าวได้โดยไม่ผิดก็คือ การอนุศาสนาจารย์มีในกองทัพทั้งฝ่ายตะวันตกและฝ่ายตะวันออก และ มีประวัติมานานเท่า ๆ กับประวัติของกองทัพ

๕. จากทัศนะของ Bertrand Russell ในบทความของเขาว่า “เรื่อง วิทยาศาสตร์ (Science) ให้เขียนไว้ว่า “ อาจารย์ธรรมตะวันตก มีรากฐานมาจากแหล่งกำเนิด ๓ แห่งก็ว่ากัน คือ คณิตรีบylex ขยายธรรมของกรีก และวิทยาศาสตร์ ” และหลักฐานจากเอกสาร อนุศาสนาจารย์กองทัพอาภาครเมริกัน (AFM 165-3) ได้กล่าวถึง ประวัติของการอนุศาสนาจารย์ฝ่ายตะวันตกว่า อนุศาสนาจารย์กองทัพ อาภาคร (อเมริกัน) ทุกวันนี้ถลวยเป็นประเพณีนานมายแล้ว สถาบัน การอนุศาสนาจารย์มีประวัติเก่าแก่คู่กันมากขึ้นเรื่อยๆ รวมการปฏิบัติงานทาง ทหาร ดำเนินการทั้งอนุศาสนาจารย์ทั้นนับน้อยที่รับราชการลูกนัดคงเรื่อง

‘นาคนแห่งเมืองทวารส ผู้เป็นเสือคุณของเขาก็จะหนึ่งให้แก่คนขอทาน
ซึ่งกำลังหนาทวัสดุอยู่’

๑๐. ในประมวลหลักสูตรวิชาอนุศาสนาธารย์ของกองทพอากรศ^๔
ชเมริคัน (Consolidated Syllabuses) ว่าที่วิการบูชาและสวัสดิภาพ
ทางจิตใจ (Worship and Pastoral Functions) ไก่ล่าวนิจ
ประวัติการอนุศาสนาธารย์ คงแต่สมัยโบราณ ถึงสมัยนี้ยังบันไว้โดยย่อ^๕
คงน

(ก) การอนุศาสนาธารย์สมัยโบราณ

๑. ในอียิปต์ ไก่แก่พวงพระของเทพบริกรแอมมอน รา
(Ammon Ra) ประมาณ ๑๖๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล
๒. ในกรีซ ไก่แก่พวงของพวกรากัน ผู้กำรงค์
เสนอเป็นพ่อของชาวบ้าน

๓. ในโรม ไก่แก่พวงหมอดุก (Augurs) พวกลี้
ดุกษ์-ยามของกองทพโรมัน

(ข) การอนุศาสนาธารย์สมัยคัมภีร์ใบเบล

๑. นาธาน และพระบัญญัติ
๒. มิราห์กัน การพิจารณาคัดท่างทหาร

(ก) การอนุศาสนาธารย์สมัยกลาง

๑. เชนท์ มาร์คิน แห่งเมืองทวารส (มีเรื่องเล่าไว้
ชั้งกัน)

๒. อนุศาสนาจารย์ประจำครอบครัว (Domestic Chaplain)

๓. อนุศาสนาจารย์ในสังคามครุเตศก
๔. อนุศาสนาจารย์ที่ถูกส่งไปในคัมภีร์, สภาราชทิษณ
๕. อนุศาสนาจารย์ของนิกายศาสนานำทั่งๆ

(๙) การอนุศาสนาจารย์ตลอดสมัยสังคามปฏิวัติ (Revolutionary War)

๑. อนุศาสนาจารย์ทหาร
๒. อนุศาสนาจารย์อาสาสมัคร
๓. อนุศาสนาจารย์ที่มีชื่อเสียงและการกระทำของเขามีดังนี้
๔. ประธานาธิบดี ยอร์ช วูชิงกัน และหลักอหิงสาทางศาสนา

(๑) การอนุศาสนาจารย์ระหว่างสังคาม ปี ค.ศ. ๑๘๖๗ และสังคามกลางเมือง

๑. อนุศาสนาจารย์ในฐานะเป็นครุตามโรงเรียนที่ห้างไกล
๒. นักบวช และอนุศาสนาจารย์ผู้ร่วมงานในระบบ ๕๕ Fr. De Smet (กรากร เดอ สเมท)

(๑) การอนุศาสนาจารย์ระหว่างสังคามกลางเมือง (Civil War)

๑. การบรรยายและแท่งทองอนุศาสนาราย, สถานะของ
อนุศาสนาราย

๒. อนุศาสนารายประจำโรงพยาบาล แท่งทองโดย
ประจำนาขบคิดนกชุดน

๓. ระบบรวมทั้งของผลเรือน ที่เข้าไปซึ่วงานอนุ-
ศาสนาราย : คณะเผยแพร่ศาสนาคริสต์เก็บน

๔. การบรรยายภาระอนุศาสนารายเป็นทางราชการ

(๙) การอนุศาสนารายโดยคณะกรรมการโลกครองทั่ว

๑. บัญหาค่าง ๆ เกี่ยวกับสถานะและหน้าที่ของ
อนุศาสนาราย

๒. บุรุษอนุศาสนารายค่าเสนาค่าง ๆ, คณะกรรมการ
สวัสดิภาพของบัว

๓. บัญชีเบรนท์ ไกรบแท่งทองเป็นหัวหน้าอนุศา-
สนารายในปี ค.ศ. ๑๕๑๕

๔. สถานที่บรม (Chapel) ที่สร้างขึ้นโดยกสมบัน

๕. ในสมบัน กองทัพเมริกันมิอนุศาสนาราย
๒,๓๖๓ คน

(๑๐) การอนุศาสนารายโดยคณะกรรมการโลกครองทั่ว

๑. หัวหน้าอนุศาสนารายไกรบแท่งทองเป็นตำแหน่ง
ดาวร โดยท่านประจำนาขบคิดเมริกัน ให้ยศเป็น
พนักงาน เมื่อ ค.ศ. ๑๕๗๐ (พ.ศ. ๒๕๑๓)

๒. กฎข้อบังคับว่าด้วยแต่งทรงและเดินยศอนุศาสนาร্থ
รายการห้ามให้เป็นไปท่านของเดียวกับนายทหารอันๆ
๓. ลดหน้าทอน ๆ ของอนุศาสนาราชให้น้อยลงไป
เพื่อให้ปืนใหญ่ที่หน้าที่เป็นผู้ห้ามดำเนินการ และเป็นที่
ประกายทางจิตใจให้เต็มที่
๔. วางแผนงานสร้างโรงสวัสดิ์เพิ่มขึ้น เพื่อให้อัน-
ศาสนาราชได้รับความสะดวกในการอบรมทหาร
ขึ้น
๕. มีบริษัทพิเศษ สำหรับอนุศาสนาราชใช้ปืนใหญ่
งานนี้ให้ไก่ผลัก
๖. ยศของหัวหน้าอนุศาสนาราช เลื่อนขึ้นเป็น
พลตัว (Brigadier General) ในปี ก.ศ. ๑๕๔๑
(พ.ศ. ๒๕๘๔) และเลื่อนขึ้นเป็นพลตรี (Major
General) ในปี ก.ศ. ๑๕๔๓ รองหัวหน้าทุกสาย
ได้รับยกเว้นพลตัว
๗. จำนวนอนุศาสนาราชของกองทัพอเมริกันสมบูรณ์
มีจำนวน ๔,๔๕๖ คน ในจำนวนนี้ ๗๘ คน ถูกฆ่า
ตายในขณะปฏิบัติงาน, ๕ คน ตายในค่ายกักกันของ
ญี่ปุ่น และ ๒๖๕ คน ได้รับบาดเจ็บ ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ
ในฐานะปฏิบัติหน้าที่ toolkit จำนวน ๒,๓๕๕ คน

(๗) การอนุศาสนาราชย์สมัยสังคมโลกครองทั่ว

๑. เมื่อยังเป็นกองบินทหารบก (Army Air Corps) ใน-

ศานาราชย์ทุกคน ยกเว้นอนุศาสนาราชย์ทหาร
เรือ ขึ้นตรงต่อหัวหน้าอนุศาสนาราชย์ทหารบก๒. เมื่อเป็นกองทัพอากร พลเอก เอช. เอช. อาร์โนลด์
ไกทัตงอนุศาสนาราชย์ขยแยกจากกองทัพบก๓. รัฐบัญญัติของน้ำชาติ (The National Defence
Act) ในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ (พ.ศ. ๒๕๘๐) ให้รัฐ
ให้แยกกองทัพอากรออกเป็นกองทัพหนึ่ง รัฐมี
การแต่งตั้งหัวหน้าอนุศาสนาราชย์ดำเนินงานโดย
เอกเทศขึ้นตรงต่อกองทัพอากร๔. สถานะของอนุศาสนาราชย์กองทัพอากร ใน
ปัจจุบัน นับว่าคงเรอยู่ และไกผิดสำเร็จ
กว้างขวางกว่าแท็กอน เมื่อปรับเทียบกับงาน
อนุศาสนาราชย์สาขาอื่น ๆ๕. สำหรับประวัติการอนุศาสนาราชย์ฝ่ายตะวันออก ยังไม่มี
ท่านผู้ไกคนคว้าหาหลักฐานมาแสดง เหมือนอย่างที่ฝ่ายตะวันตกที่ทำ
ไว้ แท็กแน่เหลือเกินที่เรามีประวัติความเป็นมาของอนุศาสนาราชย์
เก่าแก่ไม่น้อยกว่าทางตะวันตกเหมือนกัน แหล่งทมาของอารยธรรม.

ฝ่ายตะวันออก เมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายตะวันตก ก็อาจกล่าวได้ว่า มี
มา ๓ ทางกวบกันคือ ๑. อารยธรรมของชนเผ่า ๒. อารยธรรม
ของชน แต่ ๓. วิทยาศาสตร์ ซึ่งปรัชญาทั้งนั้น เราไม่มาก่อนฝ่าย
ตะวันตก เช่นเดียวกับฝ่ายตะวันออกที่ได้รับฝ่ายตะวันออก ก็ขอารยธรรม
ของกรีก และคัมภีร์ใบเบล

๑๗. ประวัติการอนุศาสนาราษฎร์ฝ่ายตะวันออก มีทังที่เป็นส่วน
ของศพนภาพ (Imagination) ซึ่งเป็นนัยของปรัชญาเด็กน้ำ อย่างเดียว
ก็เรื่องเช่นความตื่นแต่งเมืองทัวร์สของฝรั่ง แต่เมื่อความเป็นมาในรูป
ชน ฯ เช่น เป็นปีศาจ, อมาตย์, โทรราเรย์, ดาลส, ฤทธิ์ไฟ และเป็น
หัวหน้านักเรย ซึ่งปรากฏในคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ และพระพทธศาสนา
เรายังรวมอนุศาสนาราษฎร์ในรูปทั่ง ๆ ของฝ่ายตะวันออกคงแต่สมัย
โบราณถึงสมัยปัจจุบันได้คงน

(ก) การอนุศาสนาราษฎร์ในสมัยโบราณ

- ๑. ในอินเดีย : ศาสนาพราหมณ์ และพทธศาสนา
- ๒. ในจีน

เมื่อพูดถึงความเก่าแก่ของอารยธรรมของชนเผ่า ก็ต้องพูดถึง
ศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเป็นศาสนาชนชาติอาบันผู้พยพเข้าไปในอินเดีย
นับถือกันมาก่อนพระพุทธศาสนา แต่เป็นบุญเกตแห่งมหาชนทั้ง
พระพุทธศาสนาทั้ง มีนักประชัญทางศาสนาหลายท่านกล่าวว่า พระ

พุทธศาสนา คือรากฐานของศาสนาพราหมณ์ แต่เช่นเดียวกับสหัสฯรภ. เมื่อมาถึงศาสนาพราหมณ์ก็ยังแบ่งออกเป็น ๒ สมัย คือสมัยแรกมีมา ก่อนพระพุทธศาสนา แต่จะก่อนกว่ากับยังไม่มีผู้ได้คิดคิดไว้ เพราะว่า ศาสนาพราหมณ์เกตเชนจากดูถูกของพวกราหมณ์หลายคนซึ่งวายกัน บัญญัติขึ้น มีการเพิ่มเติมตามลำดับ และมาถึงคราวเสื่อมรุ่ม เมื่อ พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้น และคำสอนมีเหตุผลมากกว่า แต่ถึงอย่างนั้น พระพุทธศาสนา ก็เริ่มรุ่งโรจน์อยู่ได้ดังที่สูงสุดเพียง ๔—๕ ศตวรรษ แล้วก็เริ่มเสื่อมรุ่ม เพราะในศาสนาพราหมณ์มีคนคิด นำเอากันทั้งศาสนา พราหมณ์ที่ปรับปรุงใหม่เข้ามาแข่ง ศาสนาพราหมณ์ที่ปรับปรุงใหม่นั้น เรียกว่า ศาสนาชินทุน ยعنิคติสอนทันน้ำคติศาสนาพราหมณ์เดิมมา ผสมกับพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นศาสนาชินทุนคือเช่นศาสนา พราหมณ์ที่เกิดหลังพระพุทธศาสนา ดังนั้น หลักฐานที่ได้จากศาสนา พราหมณ์ จึงต้องพิจารณาให้แน่เสียก่อน ว่าเกิดก่อนหรือเกิดหลัง พระพุทธศาสนา เช่นเรื่องรามเกียรติ เวอเรน์มหาราชที่ชี้ช่วงเรนาซ ใจว่าแต่งขึ้นก่อนพุทธกาลนั้น พระยาปะมุกติชาพูล ได้เขียนไว้ใน หนังสือเรื่องลักษณะมารวม “ข้างความเห็นของศาสตราจารย์แรปสัน (Rapson) ว่า

๔๐๐—๓๐๐ ก่อนคริสต์ศก สมัยมหาภารตะ^๑
๔๐๐—๒๐๐ ก่อนคริสต์ศก สมัยรามายณะ (รามเกียรติ)^๒

จังเป็นอยู่ว่า เรื่องทรงสองเรื่องนั้นคงจะเลื่อนไว้เป็นลำดับที่หลังพระพุทธ
ศาสนาน เพราะเกตทหลัง ถึงแม้จะอ้างว่าเรื่องเกตก่อนพระพุทธเจ้า แต่
มาแต่งเป็นเรื่องราวที่หลังพุทธปรินพาน ในสมัยพุทธกาลนิยามปรมปรา^๔
ทรงสองเรื่องนี้ ก็ไม่ใช่เรื่องเด่นนัก ในพระไตรเบญ្យก็ซึ่งเป็นคัมภีร์ชั้นแรก
(Origin) ของพระพุทธศาสนา ที่เรียกตนว่าญาต มีกล่าวถึงในคัมภีร์
ชาดกเพียงนิดหน่อย แต่เมื่อปรากฏแพร่หลายในคัมภีร์นั้นที่สอง ที่เรียก
กันว่า อรรถกถา ซึ่งแต่งขึ้นหลังพุทธปรินพานคงหลายร้อยปี ท่านที่
ไกอ่านหนังสืออรรถกถาชาดก หนังสืออวสุทธิ์มรรค หนังสือมงคลที่ปั่นจะ^๕
พบชื่อพระราม พระลักษณ์ นางสีดา บุษราวดี อะชุน นางกัณหา (กุณ^๖
ณา) ในหนังสือเหล่านั้น แต่จะค้นหาพบในหนังสือรุ่นขลังไกล้ไทยาก แสดงให้
เห็นว่า尼าย ๒ เรื่องที่กล่าวถึงนี้เพื่อฝึกหัดดังสมัยมาต แต่ว่าก่อนสมัย
อรรถกถา และแต่งในสมัยที่ชาวชนเผด็จมณฑลที่บุษราษฎร์บูรพาณิชย์ย่างเข้า
หน้าขึ้นมา แม้พระพุทธเจ้าเองก็ถูกเกณฑ์ในบืนพระเจ้าองค์หนึ่งของพวก
ชนดู ที่ว่าตามมาเกต เรียกว่า สมณาวาทาร เป็นอวตารปางที่ ๑๐ ของ
เรื่องนราวย์สบปาง เมื่อเรื่องที่เกี่ยวกับการสังเคราะห์ เรื่องนี้ไม่เก่า
กว่าพระพุทธศาสนา ก็เหลือเพียงคัมภีร์ไตรเพท ขันเป็นคัมภีร์ศักติที่
ของพระมหาณ คัมภีร์เรื่องเทวตา และการทำให้เทวตาพอยู่ทั่วทั้งนั้น
จะเป็นวิชาการขึ้นมาเรียบในฐานบารุงชั้นที่สูงให้จิตใจเขียน หรือ
ให้เกิดความภาคต้องเจ้านาย ก็พอได้อยู่ เช่น การถอดนาพพัฒน์สักป่า

การสำนักงานท้องท่องชั้บเฉลิมพล การแข่งขันสถาปัตย์ ให้สักขี
 ปฏิญาณก่อตั้ง การทำเครื่องดังของชาวจังหวัดอุดรพนิเวศ หรือทำ
 ให้อุบัติของคนพันธุ์ เป็นตน การปฏิบัติเช่นนี้เป็นลักษณะพราหมณ์แท้
 นี่มาก่อนพระพุทธเจ้าอุบัติ ชรุพระพุทธเจ้าให้ทรงแก่ไขให้ชอบกิจวัตร
 ทางธรรมทั้งๆ ซึ่งสังคมทั่วโลกในปัจจุบันก็ได้ใช้ปฏิบัติกันอยู่เป็นส่วน
 มาก แม้ลักษณะไตรเพทของศาสนาพราหมณ์จะมาก่อนพระพุทธศาสนา
 ซึ่งนักประชัญญาท่านคำนวณว่าประมาณ พ.ศ. ๒๐๐๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ นั้น และ
 ยินยอมว่าเป็นเอกสารโดยราษฎร์สันติคัญที่สุด แต่หลังวิจารณาทุกการ
 ผู้เชียนหนังสือศาสนาสากล อ้างว่า James S. Meston ยืนยันว่า
 คณะกรรมการไตรเพทนั้น เพ่งมารวบรวมเป็นอนุหนังสือเดียวกันโดยเร็วๆ เมื่อ
 วันคริสต์กิจวัฒน์ ๑๗๐๐ นั้นเอง ถ้าถือตามนักหมายความว่าคัมภีร์
 พระเวทชนัน เก่าแก่ ของพราหมณ์ เพ่งมานหลักฐานแน่นอน เมื่อ
 พ.ศ. ๑๙๕๐ เอกทหลังคัมภีร์พระไตรบัญญัติของพระพุทธศาสนา
 ราว ๑๓๐๐ ปี เพราะพระไตรบัญญัติของพระพุทธศาสนา เริ่มนั้งคายนา
 มาทางแท่พระพุทธเจ้ายังไม่เสียคัยขันชปรินพพาน และจาริกลงในปิย
 ลานสักเรขาบริบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๔๓๓ แม้จะเทียบกับคัมภีร์ธรรมดาก็ต่าง
 หลัง เช่นอรรถกถาธรรมบท กัลป์เรขาเป็นคัมภีร์ถาวร เมื่อพุทธกิจวัฒน์
 ราว ๕๐๐ ยังก่อนกามการพระเวทเสียอีก คัมภีร์เหลือผลคงกัลป์ถาวร
 นาน คงสรุปได้ว่า ศาสนาพราหมณ์เอกกิจน์ของพระพุทธศาสนา
 โดยลักษณะความเชื่อดอเท่านั้น แต่ในทางที่ทรัพย์ถาวรแล้วเกิดที่หลัง

พระพุทธศาสนา ถึงอย่างไรก็ตาม ความเชื่อถือคงเดิมของมนุษย์สมัย
โบราณ ปัจจุบันมีอิทธิพลหนึ่งอยู่ในคนในสมัยขั้นน้อยไม่น้อย คงจะเห็น
ได้ว่า แม่ผู้ท่านขดอพระพุทธศาสนาส่วนมากก็จะดูไส้ศรัสด้วยความอุ่นห่วง
ตัวรวมหมู่ชาติ นามทักษิณ และไหร่คุ้สตรของพระมหาธรรมเจดีย์เป็นที่
เชื่อถือของคนอีกเป็นจำนวนมากไม่น้อย จึงมีเหตุนี้ด้วยปัจจัยปัจจุบันแล้วว่า
ของเหตุพเจ้าประจำตัวคงควรทำ ๆ ไว้อย่างยั่งยืน ถึงบางคนจะพูดว่า
ไม่น่าเชื่อ ก็ยังชอบพอง เช่นอย่างว่า พระพุทธสัมมาสัมภิญช์เป็นอาจารย์ของพาก
เทวกา พระศัก្ខิการเป็นอาจารย์ของพากอสุร และพากยักษ์ เป็นตน เป็นขอ
ศักยาน้ำหรบอนศาสตราจารย์เกบวากพิกรรมต่าง ๆ และควรตักท้าให้
เพ้อข่าวรังขวัญทหารผู้ยังเดือนไม่สลดทัชนอยู่

ต่อจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีความเก่าแก่พอ ๆ กับความเริ่วๆ
ของอียิปต์ และกรีกแต่ ก็มาถึงบุคคลพุทธศาสนา ซึ่งมีการทำบุญทำทาน
เป็นหลักฐานอ้างอิงได้มาก เพราะในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรง
พระชนมายุอยู่ ยังเคยหราทเรยกันว่า ชุมพุทวปในสมัยนั้น ก็ยังแตก
แยกกันเป็นหลายแคว้น มีการทําสังคมความกันอยู่เสมอ และปรากฏว่า
บางครั้งพระพุทธเจ้าเสกไปไถ่เกลี้ยปะนีปะนอมกัน ทรงวางแผน
เสบกัน เสกออกไปทำการท้ามทัพกัน เรื่องราวสังคมในครั้ง
พุทธกาลซึ่งจะเดาคือไปน้อย่างน้อยจะช่วยให้เข้าใจได้ง่ายว่าพระพุทธเจ้า
ทรงใช้กุศโลभัยอย่างไรในการเข้าไปเก็บวัชร์ของกษัตริย์เมือง และการ
สังคม ทรงมีมติในเรื่องสังคมอย่างไร ? และทรงแยกศาสนาของ
พระองค์ให้พ้นจากการนัดหยาดลงของความเมตตาและการสังเคราะห์ให้ย่างไร ?

๔ ๕
๓. เรื่องที่ ๑ ข้อพิพาทระหว่างพระญาติ

ส่วนภาระนั้นเป็นเพียงการวิวัฒนานะห่วงพระญาติของพระพุทธเจ้าเอง แค่ก็เป็นการวิวัฒนาที่รุนแรงมาก สำหรับเนื่องมาจากการฝันเลี้ยง ก็คันข้าวในนาเหี่ยวแห้ง พะอีรถกถาจารย์ผู้แฝงธรรมดักธรรมบทเด่าเรื่องก่อนนี้ไว้ว่า กิสิกรรมและการฝ่ายเมืองกับลพัศักขิเมืองโกลิยะแห่งกัณฑุน้ำในแม่น้ำโขด ซึ่งไหหล่อ่านแล้วนั้น น้ำนาเข้าไปเดินข้าวกล้าในนาของตน แทนนามไม่พอ ต่างฝ่ายต่างก้มุ่งปะโยชน์ของตนนั้นเกิดทางเสถียร์วิวัฒนาขัน เรื่องดึกถึงไปให้ญี่โถ่นการบทกระเทียนดังราชสำนักทรงส่องนรุณนั้น กษัตริย์ทรงส่องฝ่ายทรายเข้ากับเกิดขึ้นนานะ ทรงพิโตร ยกกองทัพขอภาระทำส่วนภาระนั้น พระพุทธเจ้าทรงทราบเหตุการณ์เสียไปไกลแล้ว ประทับอยู่ระหว่างกองทัพกังสุ ทรงสืบทอดตามดังสาเหตุที่ระบุกัน ไก่ความว่าเกิดภะดาพระเคราะแห่งน้ำกัน จึงทรงสถาบันเป็นกุสโโลบายว่า “นามค่าเท่าไร? กษัตริย์มีค่าเท่าไร?” เมื่อพระญาติเหล่านั้นรับภาระไว้ว่า “นามค่านี้ขอแก่กษัตริย์หาค่ามิได้” จึงทรงสถาบันเป็นบัญชาดย่างสอนคนคลาภว่า “ก็เนื่องเป็นเช่นนั้นท่านจะทำลายพวากษ์ทรัพย์กวยกัน ซึ่งหาค่ามิได้ เพื่อแสดงเปลี่ยนกันน้ำซึ่งมีค่าเพียงนิคหน่อยนั้น เป็นการสมควรห้อง?” พระญาติทรงส่องฝ่ายต่างกันงอน จ้านนคอหงษ์ผล เห็นผิดและซึ้งพระพุทธเจ้าจึงทรงให้โอวาทหอยไปว่า “มหาบพิตรทรงหลาย ทำไม่ใช่หนาน พลันແล่นอย่างนั้น วันนี้หากไม่มีเรากลาก ให้ทิกระไหลงรองเป็นแม่น้ำ

ท่านทรงหลายท่านไม่สมควร
เดิม เรายาคตจะอยู่อย่างคนไม่มีเรื่อง
เกือกร้อน เพราะกิเลสก์หากันไปเดิม
เกือกร้อน ท่านทรงหลายชั้นขวายหากามคุณ ก็แสรวงหากันไปเดิม
เราคตจะอยู่อย่างคนไม่ขวนขวยในการคุณ” แล้วตรัสคำนี้ที่ยา
ให้ความน่าว่า

“ เมื่อมนุษย์ทรงหลายของเวรกัน ผู้ไม่อาจเวรภะไครย์อ่อนอยู่
สายต์ ”

เพราะจะนั้น เมื่อมนุษย์ของเวรกัน เราจะดำเนินชีวิตอย่าง
คนไม่มีเวรภะไคร

เมื่อมนุษย์ทรงหลายเกือกร้อน เพราะกิเลส ผู้ไม่เกือกร้อน
เพราะกิเลสย์อ่อนอยู่สาย

เพราะจะนั้น เมื่อมนุษย์เกือกร้อน เราจะดำเนินชีวิตอย่าง
คนไม่เกือกร้อน

เมื่อมนุษย์ทรงหลายชั้นขวายกัน ผู้ไม่ต้องขวนขวยย่อเมอยู่
สายต์ ”

เพราะจะนั้น เมื่อมนุษย์ขวนขวย เราจะดำเนินชีวิตอย่าง
คนไม่ขวนขวย ”

เข็นอนว่าสังคրามกรงนระงบลงให้กัวย ໂອວາທ อันซือกัวย
เหตุผลของพระพุทธเจ้า และถ้อยความเคารพอย่างบ่ในพระองค์ของเจ้า
รายการและเจ้าโภกิจิยะ ทรงสอนผ้ายนน

เร่องนพระอธรรมถกถานารย์ไม่ได้กล่าวไว้ซักว่าเกิกขันในสมัย
ใด เป็นแต่กล่าวว่าตอนนั้นพระพุทธเจ้าประทับอยู่ในแคว้นสักกะ จังสัน
นิยมฐานว่าอยู่ในราษฎรชาติ ๑ หรือพราชาติ ๑๗ ซึ่งปรากฏเรื่องราวว่า
พระพุทธเจ้าเสด็จไปแคว้นสักกะ

๑๔. เร่องที่ ๒ สังคրามชิงเดน

สังคրามครั้งนี้เกอกขันราษฎรชาติ ๓๕ ถึงพราชาติ ๔๐ หลัง
จากพระเจ้าปเลสนทิโภศด ส่งทหาร เข้าไปขึ้นถกถานาก พระเจ้า
ชาติสัตtru เร่องเคนมิอยู่ว่า เมื่อพระเจ้ามahaโภศด พระราชนิคานของ
พระเจ้าปเลสนทิโภศด ทรงปะทะนพราชาติ คือ นางโภศดเทวี หรือ
นางเวเทหิ ให้อภิเสกสมรสกับพระเจ้าพิสาร ราชาแห่งแคว้นมคอ
นน ไกพะราชาติ งานการถกถานากสึกามให้เป็นคำข่มคืนสัมพองกระแทะนักนักแก่
พระราชนิคานอย ต่อมากายหลังพระเจ้าชาติสัตru โลงสูงพระเจ้า
พิสาร พิมพิสาร คบคิดกับพระเทวทัต ทำขบด ขับพระเจ้าพิสารซึ่งไว้ใน
สวัสดิ์ แล้วประยาภิเสกขันเป็นพระเจ้าแผ่นคินแทน พระนางเวเทหิ ก
สวัสดิ์ด้วยความตรอมพระทัย พระเจ้าปเลสนทิโภศด ทรงเห็นว่าพระเจ้า
ชาติสัตru ทำไม่ดี จึงขอถกถานากคืน พระเจ้าชาติสัตru ไม่ยอม
 เพราะฉะนั้นเป็นสมบัติของพระราชนิคาน สังคրามนี้เกอกขันระหว่าง
แคว้นทั้งสอง ซึ่งเป็นมหาภูมิในสมัยนั้น ผลักดันแพ้แพ้ล้านชั้นทะเล
 คง และในการนับครองใหญ่ ปรากฏว่าพระเจ้าปเลสนทิโภศดเป็นฝ่ายแพ้

ถึงตรีภรั ทรงโกรธมนัสสันดยพระทัยว่าไม่สามารถเชาชนะเก็กปากยังไน
ก็ต่อไป จึงกับตรามพระทัย ยกพระกระยาหาร วิจัยทั้งหลาย
ทราบเร่องทางน้ำความกว้างทดลองพระพุทธเจ้า ซึ่งในขณะนั้นประทับอยู่ใน
แคว้นโกศล พระพุทธเจ้าจึงไกกรัสพระธรรมเทศนาแก่ภิกษุเหล่านั้น
สรุปเป็นคำสอนที่เข้าข้อความว่า

“ผู้ชนะย่อมก่อเรื่อง ผู้แพ้ย่อมเป็นทุกชั่ว
ผสงบไม่เอาแพ้ชนะ ย่อมชัยเป็นสุข”

หากเร่องนี้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมั่นใจเกี่ยวกับการ
สังคրามอย่างไร ? และทรงประสงค์ให้คนแก่ตระหนักดำเนินทางไหน ?

สังคրามครั้งนี้สังขลงไก่โดยพระเจ้าปเลนท์โกศล ใช้กัลลอบายรับพระเจ้า
ชาตสักรุ่งไก่ ให้ปฏิญาณตนว่าจะไม่คิดร้าย และพระราชทานพระราชนิคุณ
ให้กษัตริย์ พร้อมทั้งการสึกคามเป็นค่าภะแห่งอันทันควาย นัยว่า
พระเจ้าปเลนท์โกศลไก่ความคิดการก่อพระภิกษุ แม้รูป “ชื่อนุคุณหทัยสเดชะ
และมั่นทัททะเดชะ คุยกันลงเร่องบุทธาวัช แล้วทรงนำมาใช้รับพระเจ้า
ชาตสักรุ่งไก่”

๑๕. เร่องที่ ๓ สังครামลางแก่น

หลังจากสังคրามชิงกล้ามระหว่างพระเจ้าปเลนท์โกศล กับ
พระเจ้าชาตสักรุ่งไก่ประมาณ ๔-๕ ปี ได้เกิดความวุบวนแก่ราชวงศ์
ศากย์ เพราะพระเจ้าว่าทุกทวาร โกรธของพระเจ้าปเลนท์โกศลยกกองทัพ

ไปย้ายกรุงกับลพศตุ ทำลายลังศากยวงศ์อย่างทารุณ ในธรรม-
เกศยสูตร อรรถกถาธรรมบท และอรรถกถาชาดกหลายเรื่อง เล่าความ
ท้องกันว่า พระเจ้าปีเสนทิโภคล เมื่อยังเป็นพระราชนารี เป็นพระสหาย
ร่วมการศึกษาในสำนักเดียวกันกับไชรสาของเจ้าจอมว แห่งนครเวสาลี
ซึ่งมหาด และโยวสของเจ้ามูละแห่งนครกุสินารา ซึ่ง พนธุลະ เมื่อบร
การศึกษาแล้วลากอหารยกลบมายังบ้านเมืองของตน ไก่แสดงคลบปะ
ตามที่ไก่ศึกามาในที่ประชุมนักรบ ปีเสนทิโภคลกุนารีได้รับความโปรด
ปีรานจากพระเจ้ามหาโภคลผู้เป็นพระราชนิกามาก จึงได้รับอภิเศก
ให้เป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อมา มหาลกุนารีต้องประสงค์ขอที่เหตุถังกับ
ทายothงสองข้างในการแสดงคลบปะที่มกลางพวงเจ้าจอมว แท็กไก
รับเกียรติให้เป็นชาหารยสอนคลบปะวิทยาแก่ไชรสาเจ้าจอมวท่อไป ส่วน
พันธุลกุนารีเกิดผิดใจกันขอกับพวงัญชาติในขณะแสดงคลบปะ จึงไปสมัคร
รับราชการอยู่กับพระเจ้าปีเสนทิโภคล ซึ่งพระเจ้าปีเสนทิโภคลก็ทรง
ต้อนรับพระสหาย และทรงแต่งทรงให้การต่ำแหน่งเสนาบดี

สมัยเมื่อพระพุทธเจ้าเส็ตฯ พร้อมกับมีกษัตริย์สังฆ ไปประกาศ
ศาสนาในกรุงสาวัตถิศรีแล้ว นับเลื่อมใสสนับสนุนพระพุทธศาสนาเป็น
อย่างมาก บางท่านทั้งทศรัฐาแรงกล้า เช่น อนุาดบีดีทางเครมูร์และ
นางวิสาข ไก่บริหารทรัพย์สร้างศาลาและนิมนต์พระไปปัตตานีที่กาฬาร
ที่บ้านวนตระเป็นจำนวนมาก ๆ พระเจ้าปีเสนทิโภคลทรงพระราชน
ครัวท่านนิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมกับมีกษัตริย์สังฆจำนวนมาก เข้าไปรับ

ภักติการในพระราชนิเวศน์ และทรงปูนบดคั่วพระองค์เองเป็นเวลา
 ๗ วัน ในวันสุดท้ายได้กลับขอให้พระพุทธเจ้ากับพระภิกษุ ๕๐๐ รูป มา
 รับภักติการในพระราชนิเวศน์เป็นประจำทุกวันไป แต่พระพุทธเจ้าตรัส
 ว่าเป็นธรรมเนียมของพระพุทธเจ้าทางหลาย ที่ไม่ทรงรับภักติการในที่
 แห่งเดียวประจำตลอดไป คนผู้มีศรัทธาอยู่ ก็ล้วนต้องการให้พระ
 พุทธเจ้าเสด็จไปโปรดอยู่ค่วยกันหงนน พระเจ้าปีเสนทิโกรสั่งทูลขอให้
 ทรงกำหนดภิกษุปูชนีย์เป็นผู้แทนพระองค์ พระพุทธเจ้าทรงมอบให้
 เป็นภาระของพระอานันท์ แต่พระเจ้าปีเสนทิโกรสั่งทรงมีพระราชกรณีย-
 กิจมาก ขางวนกเสด็จมาถวายอาหารแก่พระล้าช้าไป ขางวนกทรง
 ถม หลายวนเข้าภิกษุท่านคนนี้เรียบเรียง มาสู่ที่นั่นแล้วก็ดำเนินลงไป
 เรื่อยๆ แต่พระอานันท์ผู้แทนพระพุทธองค์ยังไปสม้ำเสມอยู่ อาหารที่
 ชาติไว้เพิ่มมาก วันหนึ่งพระเจ้าปีเสนทิโกรสั่งเสด็จมาเห็นเขาก
 ทรงพิโตรกว่าภิกษุเหล่านั้นรับมนต์แล้วไม่นานนัก จึงเสด็จไปกราบทูลพระ
 พุทธเจ้าล่าวโดยภิกษุ แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงต้านผ่ายให้ผ่าน
 ตรัสไถลเฉลยว่า “คงเป็นพระสวัสดิ์ของพระองค์ยังไม่มีความคุ้นเคยกับ
 ราชรถภูมิเป็นแน่” ทำให้พระเจ้าปีเสนทิโกรสั่งตรัสถั่งขึ้นพร้อม
 ทุกองค์ที่ แต่ทรงคำว่าทางที่จะเป็นพระภูมิคือกับพระพุทธเจ้าเพียง

ให้ภากษาทั้งหลายคุณเคยเป็นกันเองกับพระองค์มากยิ่งขนาดนี้ จึงตั้งหูกันนำ
พระราชสารไปขอวิชาของเจ้าศักดิ์มาเป็นพระเมตตี แต่พวกเจ้า
ศักดิ์ถือวังศักดิ์มาก ไม่ทรงการให้พวงกษ์น้ำร่วมวงศ์กับพวงกษ์
จึงเกอกเป็นขบัญหาขันว่าควรจะทำอย่างไร ครั้นจะไม่ถวายวิชาแก่พระเจ้า
ปเลสนท์โภศดล ก็ทรงขัดใจกับพระเจ้าແ演กันซึ่งทรงศักดิ์กานพาพเห็นด้วย
กว่า จะเป็นภัยแก่ข้านเมือง ในที่สุดก็ประชุมกกลงให้ส่งนางสาวสกข์คิยา
วิชาของเจ้ามหานาคศักดิ์ ซึ่งเกอกวางแผนมาผู้เป็นกาสี ไปบัตรราชทูต
พระเจ้าปเลสนท์โภศดลก็ทรงพอพระทัย ขอเสกนางสาวสกข์คิยาเป็นพระ
เมตตี ต่อมาพระนางประสุกโกรส่องค์หนึ่ง เป็นที่โปรดปรานของพระเจ้า
ปเลสนท์โภศดามาก ทรงพระนามว่า “วิทูทภะ” ได้รับพระราชทาน
คำแทนงเสนาขคคง แต่ชายุบัญจงขออยู่

เมื่อวิทูทภะมารู้เรื่องสถา เห็นซึ่งเด่นที่สั่งมาเป็นของขวัญจาก
พระภูตท้า ราย ของกุமารอิน ฯ ไม่เห็นมีไกรสั่งซองขวัญมาให้กันบ้าง
ก็สังสัย จึงถามพระมารดา นางสาวสกข์คิยาเกรงว่าความจะหาก จึง
บอกขึ้นเสียว่า พระภูตท้า ทางฝ่ายมารดาอยู่ไกลถึงกรุงกบลพังกุ จึงไม่
มีไกรสั่งของมาให้ เมื่อวิทูทภะนิชนมายุ ได้ ๑๖ ปี วันเร้าจะไปเยี่ยม
พระภูตท้า ทางฝ่ายมารดาให้จึงได้ นางสาวสกข์คิยาเห็นว่าไม่อาจก้าว
ความทั้งสองวิทูทภูมาราไว้ จึงส่งข่าวสารล่วงหน้าให้เจ้ามหานาค

ทรงทราบ และแน่ว่าทรงทักพวงເວົ້າສາກຍະໃນໆ ຈະແສກງຂະໄວທິພິກປາດ
 ຂອກມາໃຫ້ວິທີທກຸມາຮັບພຽງໄດ້ ພວກເວົ້າສາກຍະຈຶ່ງສົ່ງສຸກຫລານຊັ້ນຜົນອືບ
 ກວ່າຫລຸນໄປທອນ ເຫຼືອແຕ່ຜູ້ໃໝ່ຢູ່ກວ່າວິທີທກຸມາຮັບພຽງນີ້ ເນວິທີທກ
 ກາມໄປດີທີ່ກ່ອງທໍາກວາມເຄົາພພະໝູາກໍານຳກັບທຸກຄົນ ໄນເຫັນນີ້ໄກຣ
 ໄຫວັດນເຫັນແປລັກໄໃຈງລານຂີ້ ກີ່ໄກຮັບຄໍາຖອນວ່າກຸມາຮັບພຽງນີ້ນອງໆ
 ໄປເຫັນວ່າມີມັນອົກນໍ້ານີ້ ວິທີທກຸມາຮັບພຽງບໍ່ກັບພພະໝູາທຸກຄົງ
 ກົບສັບສົກໃນໆ ນານນັກກົດເກີດອອກຕີໃຈ ຈຶ່ງລາຍລັບພວອນກວ່າມຂ່າວາຮັບທຸກຄົມມາ
 ຂັ້ນເຂື້ອງທ່ານຫັນດີມອາວຸໂຫຼງຫວັນກົບນັກນໍ້າ ຂະໜັນພວກທາສ
 ກໍາລັງໃຫ້ນໍ້າມລັງແທນທີ່ວິທີທກຸມາຮັບພຽງ ປັກກີ່ພວກເຮົານີ້ບໍ່ໄວ້ສ່ວ່າເພົ່ວ
 ຕຸກທາສົມາ ພວກທາສົມາ ຈຶ່ງຕ້ອງລ້າຍກາ ທ່ານພູນນີ້ສົກຄານໄດ້ທ່ານກວ່າມລັບນີ້
 ສົ່ງນໍ້າຄວາມໄປຂອກແກ່ທ່ານທໍາມາກວ່າມີກົດລັບ
 ນັກລັວໜາກແຕກຊັນຄວ່າມປະກາດຂະນີ້ ວິທີທກຸມາຮັບພຽງເຂົ້າກີ່ໄວ້ອານາກ
 ດີຈັກລໍາວິຫຼາມາກອອກມາວ່າ “ພວກເວົ້າສາກຍະໃຫ້ນໍ້າມລັງແທນກົດ
 ແລ້ວ ທ່ານຕີ່ເປັນພພະເວົ້າແຜ່ນຄົນເນື້ອໄຈະເອາເລືອກໃນລໍາກອນຂອງພວກເວົ້າ
 ສາກຍະລັງແກ້ນ” ຜ່າຍພພະເວົ້າປັບເສັນທີໂກສລກທຽບທ່ານກວ່າວິທີທກຸມາຮັບພຽງ
 ສາກຍະວ່າໄມ້ໄວ້ພພະພັກຕຽ ຮັບສົ່ງໄຫ້ຮັບປລກຄໍານາງວິທີທກຸມາຮັບພຽງແຕ່ນາງ
 ວິສະຫະຕິຍາລັງເບີນຊັ້ນທາສກາສີ ອັກເຕີ - ຕັນທີມາ ພຣະພຸກເວົ້າເສັ້ນມາ
 ສູ່ພພະຮາງນີ້ເວັນ ພພະເວົ້າປັບເສັນທີໂກສລກກົດກົດເວອະນີ້ ກວ່າມນ້ອຍພພະທີ່
 ວິ່ພພະໝູາທີ່ຂອງພພະພຸກເວົ້າໄມ້ເຫັນແກ່ເຖິງກົດຂອງພພະອິງຕີ່ ພຣະພຸກເວົ້າ
 ກຽງຮະຮັບກົບເຫຼືອຮ້າຍກວ່າຍຸກຸສໂລບາຍຄອ ກຽງຂອມຮັບວ່າ ພວກເວົ້າສາກຍະໃນໆ

สมควรทำย่างนี้ เป็นการแสดงความเห็นพระทัย ทำให้พระเจ้าปเสนที
โภศลคลายความชุ่มพระทัยลง และทรงทรงชี้แจงให้พระเจ้าปเสนทีโภศล
คลายพระทัยว่า นางสาวสัวชาตพิทยานน เป็นราชบุคุขของกษัตริย์ และ
ให้รับอภิสกิในคราบถูกเชิงกษัตริย์ แม้ว่าทักษิมาภารก็ต้องดำเนินการ
กษัตริย์ วงศ์ตระกูลฝ่ายนราคราช กะไรมนต์หนา วงศ์ฝ่ายบิดาสำคัญ
กว่า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง ในสมัยโบราณก็เคยพระราชนอน
ทำแทน่องค์ธรรมเหศแก่หลวงเช่นๆ ไผ่ มีอาชีพเกย์ผักหกพื้น และไอยสห
เกิกากนางก็ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้ยังให้ลูกรองค์หนึ่ง แล้วทรงนำเรื่อง
พระเจ้ากู้ภูษาหนะมาเล่าให้ฟัง พระเจ้าปเสนทีโภศลก็ทรงคลาย
พระทัย และเห็นจริงกว่าว่าววงศ์ของบิดาเท่านั้นเป็นสำคัญ จึงโปรดให้คุณ
ยกและคำแทนงให้แก่ว่าทักษิมาภารและนางสาวสัวชาตพิทยาคงเก็บไว้ เรื่อง
ตนนเป็นอนสงบไปไก่ครัวหนึ่ง ต่อมากายหลังพระเจ้าปเสนทีโภศล
ถูกพวกอามาตย์ บุขงว่า ขุนพลพันธุ์ละกับลูก ๆ ของเขานเป็นขบดีท่อราช
บลังก์ จึงให้ประหารชีวตเสียโดยวิธีลงไปช่อน ภายหลังทรงทราบ
ความจริงว่า ขุนพลพันธุ์ละและลูก ๆ มิได้มีความผิดကังกล่าวหา ก็ทรง
เลียพระทัยมาก จึงพระราชนอนทำแทนงเสนาบดีให้แก่อามาตย์ซึ่ง
ที่มีภาระยัง ซึ่งเป็นหลานชาย (ภาคในย) ของพันธุ์ละเสนาบดี
เพื่อบรอยผิดชอบ ที่มีภาระยัง จึงบุยงวิชาทักษิ ซึ่งในตอนนั้นทรง
ทำแทนงอประชัดว่า ให้แบ่งราชสมบัติ ภารพระเจ้าปเสนทีโภศล และทำ
ส่วนร่วมของพระเจ้าปเสนทีโภศลเสกิ่งประพารหัวเมือง แล้วจะไปผ่าน
พระพุทธเจ้าที่เมทฟุบปุนคิม ในเดือนของพฤษภาคม ทรงมอบเครื่อง

ราชกฤษณ์ให้แก่ทักษิณการรายนำเสนอคิริยาไว้ ที่มีการรับน้ำหนึ่งเป็น
โอกาสเหมาะสม จึงนำเอกสารของราชกฤษณ์กลับไปกรุงศรีวัตถุ สถาปนา
วิชาชีววิทยาเป็นพระราชอุดมคุณแทน

พระเจ้าปีเสนก็โกรด เมื่อเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วได้ทูลถวาย
ความที่พระองค์มีความเคารพนับถือพระพุทธเจ้าทุบเหตุถ่าง ๆ เป็นอน
มาก ซึ่งพระคันธรวนารย์ได้รวมใจเป็นสุตรหนัง ซึ่งอว่า ขัมม-
ເຖິຍສົກ ມຂ້ອຄວາມທັນສົນໄກຄົມ พระคárสສຽງສົກທ້າຍຂອງ
พระเจ้าปีเสนก็ໂກຮດຊັ້ງທຸລພຣະພູທົມເຈົ້າວ່າ “ຊາແຕພຣະອັຄຸຜູເຈົ້າລູ
ພຣະຝມພຣະກາຄເຈົ້າເບັນກົມຕະບູນ ໜມ່ອມນັກເບັນກົມຕະບູນ ພຣະຊຸມພຣະກາຄ
ເຈົ້າເບັນຫາວໂກຮດ ໜມ່ອມນັກເບັນຫາວໂກຮດ ພຣະຊຸມພຣະກາຄເຈົ້າມີພຣະ
ຫນມພຣະຍາເຂົ້າປູນ ດອ ໜມ່ອມນັກມີອາຍເຂົ້າປູນ ດອ ເໜມອນກັນ ແກ້ນ
ແລະ ໜມ່ອມນັກມີຄວາມເຄາມພົນບົດອື່ບັງໃນພຣະອັກ ແສດງຄວາມ
ເບັນມີຕຣີໃນພຣະອັກ”

เมื่อพระเจ้าปีเสนก็ໂກຮດ ทูลลาพระพุทธเจ้าเสกกาลບ້ອນມາไม่
พຍກອງທຫර ພຍເພີ່ມມາຕົວໜັງກັບຫຼູງຮບໃຫ້ຄົນໜັງ ສອບຖານ
ໄດ້ຄວາມວ່າທີ່ມີການຍໍາກັບວິຊາຫຼັກປະເທດ ຈຶ່ງເສັ່ກໄປກຽງ
ราชคฤห์ ເພື່ອອຳກຳລັງທ່າງາກພຣະເຈົ້າອ້າກສົກໄປກຽງຈະບັດລົງກົດນ
ແກ່ເນັ້ນກ່ຽວຂ້ອງທ່າງພຣະຊາວ ແລະທ່າງເຫັນກ່ຽວຂ້ອງໃນກຸງເຄີນກາງ ຈຶ່ງສັນ
ພຣະຫນີ້ ໃນເມືອງราชคฤห์ ໃນຄົນໄປຄົງນັ້ນເອີ້ນ

พระเจ้าวິຊາຫຼັກ ເມື່ອໄດ້ຮາຊສມບົດແລ້ວ ທ່າງຮະລັກດົງເວທພວກ
ກາຍະກ່ອໄວ ຈຶ່ງບົກກອງທັນໄປເພື່ອຈຳລັງແກ້ນພວກເຈົ້າສາກຍະກຸ່ມນັກນ

พระพุทธเจ้าทรงทราบจึงเสกฯไปประทับณร่มไม้ขปอรงค์หนังใน
แคนศากยะ ตอกทางทิพพะเจ้าวุฑาภะฯฝ่าไป พระเจ้าวุฑาภะ^๔
เสกฯไปถังทันน ทองพะเนตรเห็นพระพุทธเจ้าประทัยขบี้ชั่นน จง^๕
เสกฯเข้าไปถวายชวิตา เชิญเสกฯไปประทับทรมไม้อกตันหนังในแคน
โภคลังมไบทบสันทึกกว่า แต่พระพุทธเจ้าทรงตอบว่า “ช้าง
ເຂົ້າ ! มหาพิตร ร່ມເງື່ອງຢູາຕີເປັນສບາຍດ” พระเจ้าวุฑาภะ^๖
ก็ทรงทราบว่าพระพุทธเจ้าเสกฯมาคຸມຄຮອງพระຢູາຕີ ຈິງถวายບັນຄນ
ยกกองทັກລັກຮຽນສາວັດ เมອทรงນິດທັກຖ່າມນີ້ຂອງພວກສາກຍະ^๗
ທີ່ໄວ ความແຄນຄວາມອາມາຄົກພລຸງຂນ ຈິງຍກกองຫັກໄປໆ ແລ້ວ
พระพุทธเจ้าเสกฯไปประทับนັ້ນໃຫ້ເຫັນຍ່າງນອກ ແລ້ວ ໃນຄຽງທຸກ^๘
พระพุทธเจ้าทรงວາງແນຍ เพราะทรงເຫັນບຸກຄຣມຂອງພວກສາກຍະທ^๙
ທໍາໄວໜັກນັກ ພຣະເຈົ້າວຸດທະນະຈິງຍກกองຫັກໄປໆພວກສາກະບະພິນາສົດ^{๑๐}
ແນ້ແຕ່ເກົກມນມກໍໄມ້ລະຫວັດໄວ້ໃຫ້ ແຕ່ຄູ່ເໝອນພວກສາກຍະທໍາຫຼວດໄປ^{๑๑}
ໄດ້ກົມອູ້ຈານວນໄມ້ນັ້ນຍໍ ໃນຄອນປົງພພານຂອງพระพุทธเจ้าງໄກແຕ່ງທຸກ^{๑๒}
ນາຂອສ່ວນແບ່ງພຣະບຣມສາວົກຈາກຫຼຸດວ່າຍ

พระเจ้าวุฑาภะ เมຊລາງແຄນໄຄສົມພຣະປະສົງແລວັກກອງຫັກ
ກລັບມາພັກພຈອບໍຖາກທາຍວິມຜົງແມ່ນ້າຍໃຈວິກ ເພື່ອຢູ່ໃນຄືນນັ້ນຝັນຕາ
ຫັກ ນໍາຢ້າຫລາກມາທ່ວນກອງທພຫວັງພຣະເຈົ້າວຸດທະນະຈົມນ້າຫາຍເສີມເປັນ
ສ່ວນນາກ ພຣະເຈົ້າວຸດທະນະເອງກໍສົນພຣະໜົນມີໃນຄຣາວັນ ວິຊູ່ທັງຫລາຍ
ທາຍເຮັງຈົງນໍາຄວາມກຣາບຫຼັກພຣະພູກເຈົ້າພຣະອົງກໍໄກກັສພຣະອົງຮາມ-
ເກສນາກາມສົມຄວາມແກ່ກຣາບ

สังคրามกรุงลงเรียกความพินาศของศากยวงศ์ และ
แคว้นโ哥ศล เพราะหลังจากพระเจ้าวทูทักษิณพระชนม์แล้ว แคว้น
โ哥ศลก็ขาดหายตัวไป ต้องตกไปอยู่ในอาณาจักรของพระเจ้าอชาตสกุล แห่ง^น
แคว้นมคอร์

๑๖. เรื่องที่ ๔ สังคրามรวมแคว้น

เท่าที่ได้เล่าเรื่องสังครามตอนเรื่องที่ ๓ ข้างต้นจะเห็นว่าเพื่อ
จะได้เห็นภาพของสังครามกรุงที่ ๔ นี้ได้ชัด เมื่อพระเจ้าอชาตสกุลได้
แคว้นโ哥ศลซึ่งมีแคว้นกาสและแคว้นสักกะพ่วงติดเข้ามาควบแล้ว ก็ทรง
ทำการที่จะรวมแคว้นวัชช์และแคว้นมลลักษ์ เข้าในราชธานีกรุงของพระองค์
อีก ได้ทรงกริยาทพิปิปราวัยแคว้นวัชชิสายครอง แทรกบังไม่สามารถ
เอาซับซ้อนได้ เพราะพวกเจ้าวัชช์มีความสามัคคิกันดี และรวมมือ^น
กันต่อสืบอย่างเข้มแข็ง ในที่สุด พระเจ้าอชาตสกุลได้ทรงโปรดให้มหา
อามาตยกัชชงแคว้นมคอร์ ๒ คน ก็มี สุนธี และ วัสสการะ ไปร่วมวย
การสร้างเมืองปางสัญญา ที่ตำบลปางสัญญา (เกยวนเรียกว่า บ้านนา)
เพื่อเป็นเมืองค่านหน้าทำสังครามขั้นแรกหักขั้นแคว้นวัชช์ ในขณะกำลัง^น
ก่อสร้างนั้น พระพุทธเจ้าเต็มผ่านมาลงที่นั้น จะไปกรุงเวสาลี พราหมณ์
ทรงถ่องใจตอนเป็นโภคสถานาราชนาพะพุทธเจ้าพวยมหัตว์พระภิกษุสงฆ์ ไป
ฉันในที่นั้น และพึงถูกเดาคุ่าว่าพระพุทธเจ้าจะทรงมีความเห็นในเรื่อง^น
สร้างเมืองนอย่างไร แทนที่พระพุทธเจ้าจะทรงสถาปัตย์เรื่องสร้างเมือง กลับ

หอดมุดแห่งชาติสากลวิชาชีว
จันทบุรี หอดมุดแห่งชาติสากลวิชาชีว
๒๕

ทรงแสดงหลักอปวิธานิยธรรม ๗ ข้อ ของพวกร้าวเฉียว แห่งแคว้นวัวชช
ให้พระชนนท์ฟัง แล้วหนามาตรัสแก้วสสการพราหมณ์ว่า สัญหันงเมื่อ
พระองค์เลือกปะทับ ณ สารนัททเจคย์ พระองค์ได้ทรงแสดงหลักอปวิธาน
นิยธรรม (หลักของความไม่เสื่อม) ๗ ข้อนี้แก่ราถฉว แห่งแคว้น
วัวชช ทราบได้ที่หลักอปวิธรรม ๗ ข้อนี้ ยังกำรงอยู่ในหมู่เราถฉวแห่งแคว้น
วัวชช และพวกร้าวเฉียวแห่งแคว้นวัวชช ยังปรากฏอยู่ในหลักอปวิธาน
นิยธรรม ๗ ข้อนี้ ทราบนั้น พวกร้าวเฉียวแห่งแคว้นวัวชช พงหวังความ
เริญได้ฝ่ายเดียว ไม่มีความเสื่อมเสีย" เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสหลักอปวิธาน
นิยธรรม ๗ ข้อ-abดงแล้ว วัสดุสการพราหมณ์ก็ได้กราบทูลสรงศรีญหลัก
อปวิธานนิยธรรม เป็นอนุทราบให้รู้ที่พวกร้าวเฉียวไม่แตกนั้นเป็นเพราะ
เหตุให้ แล้วคำนึงถือไปว่า "แม้เพียงพวกร้าวเฉียวแห่งแคว้นวัวชช มีหลัก
อปวิธานนิยธรรมนี้เพียงชั้นเกียวกะเท่านั้น กหังความเริญได้แล้วไม่จำเป็น
ท้องกล่าวดัง ๗ ข้อ พระเจ้าอชาตสัคร ราชแห่งแคว้นมคธ ไม่อาจ
เข้าชนพวกร้าวชช ควยการใช้กำลังได้เลย นอกรากะเกลยกลั่นหรือย
ให้ตอกันเท่านั้น" แล้วก็ทูลสถาพระพุทธเจ้าไปกราบทูลให้พระเจ้าอชาต
สัครทรงทราบ ความคิดกะเรอาชชชนพวกร้าวชช ควยแสนยา弩มาพกเป็น
อนพนไป เหลือแต่น้อยที่จะเกลยกลั่นหรือยให้แตกกันเอง และ
ความคิดของหลวงเรืองที่พระเจ้าอชาตสัครและวัสดุสการพราหมณ์ได้ใช้
เป็นหลักคำนน์โดยนัยรวมแคว้นวัวชช เป็นผ้าสำเร็จไม่เสียสละกันนั้น
ทงสูงผ้าย ซึ่งนายชีค บุรุษที่ได้เก็บไว้ในห้องไม้ในหมู่บ้าน
สามคีก เอกคำนันท์เป็นที่รักนักว่าไปในหมู่บ้านก็ิกษาแล้ว

๑๗. เรื่องที่ ๕ การพิพาทเรื่องเบ่งพระบรมสารีริกธาตุ

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จฯ ขึ้นชัยปิรินพาน ณ นครกุสินารา

แคว้นมัลลส์ หลังจากถวายพระเพลิง พระพุทธิสรรษะแล้ว กษัตริย์และผู้ครองแคว้นต่าง ๆ รวม ๗ แห่ง คือ

(๑) พระเจ้าอชาตสัตต์	แห่งแคว้นมัลลส์
(๒) เจ้าลิ่มวิ	แห่งแคว้นวชชี
(๓) เจ้าศากยะ	แห่งแคว้นสักกะ
(๔) เจ้าโกลิยะ	แห่งรวมกาน
(๕) ถูลักษ्मารย	แห่งเมืองอัลลกปีปาก
(๖) มัลลกษ्मารย	แห่งเมืองป่าว
(๗) มหาพรามหมณ	ผู้ครองแคว้นเวช្យสุทปาก

ได้ส่งทูตมาขอส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ตอนแรกพวกเจ้ามัลลส์แห่งนครกุสินาราประชุมกันมั่นคงไม่ยอมให้แบ่ง ชาวราชเป็นชั้นวนให้เกิดสังหารมรณะหัวของพวกเจ้ามัลลส์ แห่งกุสินารานคร กษัตริย์และพระมหาชนก ๗ ท่านขอส่วนแบ่งนั้น แต่ว่างบลงให้กับมัคคุนหนังเป็นพราหมณ์ ซึ่ง โภณะ ได้เข้ามาไกด์เกลิยปะนีปะนุชุมกษัตริย์และพระมหาชนกเหล่านั้น กล่าวสุนทรพจน์เป็นใจความว่า “พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญตนให้มีทรงนิยมให้มีสังคրามกัน ยังเป็นการบรรบราhma พัณกัน เพราะแบ่งพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์ทวยแล้ว ก็ยังไม่มีการ

สมควรอย่างยิ่ง เมื่อเป็นเช่นนั้น ขอให้ทุกฝ่ายจะประดิษฐ์ แบบ
ธรรมสารีริกธาตุ ให้ไปบรรจุในสูตรให้เพร่หลายในทศทั้งหลายเดิม ๑๖
“ให้เป็นขณูเป็นกุศลแก่ชนเป็นอันมาก” ความว่า “คือปัจจุบันธรรมเดิม
ผู้นี้ ก้าวให้มลฑลยกทัพยังไก่คิดและย้อมปีร่องกองกษัตริย์และพระมหาณ
เหล่านั้น ทอกลงกันลงให้โถดพระมหาณเป็นผู้ตัดการแบบพระบรมสารีริก-
ธาตุ เป็นอันว่าสังคารามคงนั้น แม้เมื่อแล้วว่าจะเกิดขึ้น แก่กรุงบลังไก
กวยโวหารของนักพัฒนาองค์สำนักพระพุทธเจ้าเป็นหลัก เป็นประจักษ์
พระยานให้เห็นว่าแต่ไหนแต่ไรมา ปากเขียนเอกสาร อัญญเสีย เป็นประวัติอัน
บริสุทธิ์ดังพระพุทธศาสนาที่ไม่มีรายการเนื่องกับศาสนาใดๆ บน
ทกวนนั้น อปย่างไก่ ก็ บัญหาท่าน่าคิดสำคัญของการพิพากษ์ครอง น้อย ๗ ชั้น
ก่อ เมื่อตอนพระพุทธเจ้าเสด็จฯ ขึ้นอปปิรินพาน ก็ปรากฏว่ามีสาวก
ซึ่งผู้ใหญ่ของพระพุทธเจ้ามาประชุมกันเป็นจำนวนมาก เหตุไรจึงไม่ออก
ระงขการพิพากษา ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของโถดพระมหาณ ซึ่งเป็นคุณหัสด
และการในธรรมชาติธรรมบทกล่าวว่า “หากยังคุณเชื้อเพราะนามะของ
พระเจ้าว่าทุกภัณฑ์จะเกินความจริง เพราะปรากฏในตอนนั้น ซึ่งห่าง
จากสังคารามครองนานเพียงไม่กี่วัน พวกพุกเจ้าหากยังคงในเมืองกับลพัสด
และเจ้าโกรธยะ แห่งรามคำ ซึ่งอัญญในเครื่องเติยวนั้น มาขอส่วนแบ่งพระ
บรมสารีริกธาตุ กวย ส้าหรบเหตุผลกพระสาวกยังไม่แสดงทิทักษิรย่างไรใน
การพิพากษารวน น่าจะเป็นเพราะการณ์ยังไม่แน่ชัดว่าจะถูกนับรวมพุ่กนั้น
ยังไหรากันอยู่ ซึ่งท่านอาจเห็นว่ามีทางจะอกลงกันได้ โถดพระมหาณ
รุเรืองวงศ์ในกอกว่า เดียดหมายโดยก้าสหิยชันประวัติศาสตร์ไปก่อน

๑๔. การสังคมและการพิพาท & ครองท่ามนาน & ครองแรก
 เกิดในสมัยเมื่อพระพุทธเจ้าทรงพระชนมายุได้ทรงรู้เห็นด้วย ส่วนครอง
 ท & ชาติ ใจตนเกิดขึ้นเป็นลักษณะของชาติของพระองค์ ยังกว้างยังมี
 สมความครองอนุญาต เช่นสังคมระหว่างพระเจ้าและ百姓โดยพระ
 เจ้าเท่านั้น ซึ่งมีเรื่องเล่าไว้ในอรรถกถาธารมยท แต่ไม่มีเรื่องราวเกี่ยวกับ
 ของคพระพุทธเจ้า ถึงอย่างไรก็ตาม เป็นอนุญาติให้ว่า โลกนี้ให้ว่าง
 เว้นจากสังคม แม้ในขณะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมชัททางแห่ง
 สนธิ ก็ยังได้ยินเสียงกลองศักดิ์สูงอสูรสังคมรัวอยู่เสมอ ยังคง
 บางครั้งพระพุทธเจ้าก็ทรงเล่าเรื่อง สังคมในอดีตให้สาวกของพระองค์
 พึ่ง เพื่อประกอบแก่ศึกษาของพระองค์ เรื่องเก่านอกสุคหันจะได้แก่เรื่อง
 สังคมระหว่างเทวภักษ์อสูร ในอชักคคสุตร ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเล่า
 ถึงการบารุงขวัญไนให้กับลัทธิของเทวทูต โดยให้กับยอดของชั้นของเทวทูต
 ที่เป็นหัวหน้า แล้วทรงนำมานาประยุบเทียบกับการบุกถลอกพระวัตถุน้อย เพื่อ
 ให้มีสภาพนิรภัย ไม่หวาดกลัวภัย ในเมืองภัยบ้านเพลญสมณธรรมอยู่ใน
 ท้องที่ห่างผู้ห่างคน นับว่าการถือของชั้นเป็นเครื่องบารุงขวัญนั้นเป็น
 ธรรมเนียมเก่าแก่มานาน ทั้งชาติต่างกันประวัติความเป็นมาของเรื่อง
 น ความแต่ละเลาสืบกันมา แท่สำหรับชาติไทยเรามีมากอย่างน

๑๕. เรื่องราวสังคมท่ามนาน เป็นเพียงว่าด้วยพิทักษ์เห็น
 พะพุทธชริยาทเกะ ก็ยกการสังคมของบ้านเมือง ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยของ
 พระพุทธองค์เท่านั้น ซึ่งชาวบ้านหลานมีสำหรับพระพุทธเจ้า แบ่งออกเป็น
 ๓ ประการคือ

- ญาติธรรม ทรงประพฤติเป็นประโภชน์แก่พระญาติ
- โลกัถธรรม ทรงประพฤติเป็นประโภชน์แก่ชาวโลก
- พุทธธรรม ทรงประพฤติประโภชน์ในสุนันท์ทรงเป็น

พระพุทธเจ้า

คงนั้น เมื่อเรามาพิจารณาในพระธรรมชาติสำคัญที่สุด ก็จะพึงขออธิบาย ให้แก่การที่พุทธเจ้าทรงประakashcasana ทรงบัญญัติวันยี่ ทรงแสดงธรรม นั้น เรายังเห็นได้ชัดว่าพระพุทธศาสนา มีส่วนที่แปลกกว่า ศาสนาอื่น ๆ หลายอย่าง เช่นทรงให้หลักในการประakashcasana และ หลักคำสอนของพระองค์ แก่พระสงฆ์สาวกไว้แล้ว ซึ่งพระอันที่จะแยก ขัยกันออกไปสู่ทิศต่าง ๆ หลักการประakashcasana ที่เป็นหลักใหญ่ ๆ ๓ คือ

- ๑ “ผู้ประakashcasanan ท่องมีความอุทกน์ ด้วยความอุคณ์ เป็นบทะ

๒ ต้องมุ่งพระนิพพานเป็นจุดสุคัญ ตามแบบฉบับของ
พระพุทธเจ้าทรงหลาย

๓ ผู้ที่ขวางแล้วบังเบยคเป็นทำร้ายตนอนอยู่ ไม่ชื่อว่า
เป็นสมณะเลย หมายความว่า ใน การประakashcasana
นั้น ให้เว้นการเบียดเบียนกับยปะการทรงป่วย ซึ่งได้
แก่หลักอหังสานั้นเอง

และมีหลักปลูกย้อมสำหรับปฏิบัติตนอีก ๖ ข้อ คือ

๑ ให้สุภาพทางวาจา

๒ ให้สุภาพทางกาย

๓ ให้ระวังอย่าทำหรือพกพาหลักสำคัญของตน

๔ ให้รู้จักประมาณณในอาหาร อย่าเห็นแก่ปากแก่ท้อง

๕ ให้ชัยในเสนาสนะอันสังกัด

๖ ให้หันประพฤติความเพียรทางใจไว้เสมอ
หลักคำสอนนั้น ก็คือ

— “ไม่ทิ้งปีในทิ้งปวง”

— ทำความดีให้สมบูรณ์

— ทำให้ใจให้สะอาด

๗ นแหล่งศรัทธาสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

หลักนี้เรียกว่า “โอวาทปาฏิโมกข์” ทรงแสดงแก่สาวกใน
แรก ในวันมาฆบูรณ์มี หลังจากทรงตรัสรู้เพียง ๕ เดือนเท่านั้น ใน
ตอนนั้นยังไม่มีการบัญญัติไว้ เพราะสาวกยังมีอยู่น้อย และทุกท่าน
รู้ทั่วถึงในหลักธรรมของพระพุทธองค์เป็นอย่างมาก

๒๐. วันนี้เป็นเหมือนเข้าหลุมหรือเครื่องแบบของลังกาม เพรา-
นั้น เราจึงขอรำพึงพระพุทธองค์ในเรื่องการสังคրาม โดยทางวันนี้ที่
พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้สำหรับพระภิกษุสงฆ์ เช่น :-

— ห้ามไม่ให้รับทหาร หรือข้าราชการที่หน้ามานะช (น-ส
ราชภูมิ) วันนี้ขอนี้จะมีแต่คนประโภชันทางฝ่ายอาณาจักรและ
พุทธจักร คง ทางฝ่ายอาณาจักรไม่ขาดทหาร ไม่เสียราชการ ทาง
ฝ่ายพุทธจักร ก็ไม่มีหวนมอง ไม่กระทบกระหั่นผลประโยชน์ของทาง
ฝ่ายอาณาจักร เข้าแบบนี้ไม่ช้าน้ำไม่ชุ่นทังสองฝ่าย และผลทาง
ฝ่ายพุทธจักรออกชื่อหนังก็คงบังกันฝ่ายอาณาจักรไม่ให้ทหารและการ
เมืองเข้ามายุ่งในพุทธจักร ซึ่งจะทำให้ศาสนามีวัฒน์ พรา-
นเป็นทางสันติและเป็นการโลก ไม่ใช่การเมือง

— ห้ามไม่ให้ภิกษุคุกระบวนทัพที่ยกไปเพื่อรองกัน (อเล็กวาร์ค ข้อ ๔)

— ถ้าภิกษุฯ เป็นกองอยู่ในกองทัพ ให้อยู่ไกด์เพียง ๓ วันเป็นอย่างมาก (อเล็กวาร์ค ข้อ ๕)

— ในขณะที่ภิกษุมีความจำเป็นต้องอยู่ในกองทัพ ห้ามคุยว่าบกัน ดูควรพล ดูขาดทุกประบวนทัพ หรือคุ้นหูกหารท่าด้วยการเบี่ยงประบวนแล้ว (อเล็กวาร์ค ข้อ ๑๐)

วันที่ ๓ ขึ้น เป็นขอห้ามเกียวกับกองทัพโดยตรง และมีข้อความสำคัญอยู่แล้ว ที่ห้ามภิกษุไม่ให้เกียรติขึ้นกับการสังเวย หากมีความจำเป็นขอกองทัพปฏิบัติในทางที่วนย้อนถอย โดยไม่ขอก่อข้อห้ามไว้ นอกจากนั้นยังมีขอห้ามทั่วไปอีก เช่น ห้ามไม่ให้ม้าสักว โถยเทคนา ปรับเป็นอย่างที่ป้าททัย และห้ามไม่ให้ม้ามุ่ยโดยเทคนานับตองแต่บังอยู่ในครรภ์ ปรับเป็นอย่างที่ป้าราชิก คือขาดจากความเป็นภิกษุ ในวันที่ ๒ ขึ้น ผู้ء่องกິດ ใช้ให้ผู้อื่นมาກິດ พวรรณากุณของความตายให้คนอื่นເຂອນໄສກິດ แม่ກາມผ่าตัวເອງตายກິດ เมื่อสรุปกล่าวความหลักนัยแล้ว พระภิกษุในพุทธศาสนาจะทำหน้าที่อนุศาสนาราชบัตรย่างอนุศาสนาราชย์ (Chaplain) ของคริสต์ ยิว หรืออิสลามหาได้ไม่ เพราะข้อที่หลักนัยบัญญัติคงกล่าวแล้ว

๗๑. หารกรรมกบเนนเรองสำคัญที่ควรพิจารณาประกอบทวยชิก
เรื่องหนึ่ง ในอินเดียสมัยโบราณ นิยมใช้นกบวชในลัทธิศาสนาต่าง ๆ
เข้าไปปะปนอยู่ในกองทัพของผู้ชายสตรี เพื่อสักความลับ เพราะนกบวช
เป็นผู้ไม่มีภัย และได้รับความไว้วางใจให้เข้าอกอ呜ใน ภายใน
กองทัพไกส์สังฆภิก มเรื่องเล่าไว้ในคัมภีรพระสุตตนับูญกว่า ครองหนัง
พระเจ้าปเลนท์โกร์ด ทรงแต่งการบรรยายป้อมทั่วเนนกบวชลัทธิต่าง ๆ
พากถะ ๗ คน ให้ไปสืบราชการลับ กลับมา เก็บผ่านหน้าทัฟของ
พระเจ้าปเลนท์โกร์ดขณะที่กำลังเฝ้าพระพุทธเจ้าอยู่ พระเจ้าปเลนท์โกร์ด
ได้ทรงลูกชนกทำท่าว่าเคราพนกบวชป้อมเหล่านั้น แล้วกลับเข้าไปที่
ถ้ำพระพุทธเจ้าว่า พอกนกบวชเหล่านั้นเป็นผู้สาวิมรรคผลควรแก่การ
บูชาหรือไม่ พระพุทธทรงคิดให้สักดิบทรง ๆ ซึ่งจะเป็นการกระทำ
กระเทอนที่อุดที่และราชกิจ ให้สักดิบโดยอัมมอาศัยความจริงเป็น
หลัก ว่า :-

“ ศักดิ์อีกด้วยความประพฤติของคนเรานั้น จะรู้ได้ ที่เมื่ออยู่
ร่วมกันนาน ๆ ”

ความสะอาดของคนเรา จะรู้ได้ ทั้งจากการที่กระทำ
ขบวนญาของคนเราจะรู้ได้ ก็เมื่อสนทนาก็ต้องบ่น
กำลังใจของคนเรา จะรู้ได้ ที่เมื่อตนตรายามาถึงจะพะหน้า ”
ทวีพุธทำการสักดิบขันแหลมลากัน ทำให้พระเจ้าปเลนท์โกร์ดท้องทุก
เล้าความจริงด้วยและทูลสรรเสริญพระพุทธคุณเป็นอันเก็บประการ เป็น

เกรียงซ์ให้เห็นได้ชัดว่า พระวิถีในพระพุทธศาสนาไม่เป็นภัยต่อการ
และไม่มีภัยจากใคร จึงไม่ยอมรับท้าวธรรมให้ฝ่ายใด หรือนำความ
ลับของฝ่ายหนึ่งไปบอกแก้อกฝ่ายหนึ่ง

๒๙. เมื่อพระพุทธศาสนามีหลักการเช่นนี้ พระวิถีในพระพุทธ
ศาสนาจึงไม่ทำหน้าที่เป็นอนุศาสนาเจ้ารย์ อย่างนักบัวในศาสนาคริสต์
ที่เรียกว่า แซปเพลน (Captain) หรือนักบัวในศาสนาญวน ที่เรียกว่า
แรบบี (Rabbi) หรือในศาสนาอิสลามที่เรียกว่า อิหมัม (Imam) แม้
จะมีพระมหาเถระบางรูปไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับทหารและข้ามเมืองข้าง เช่น
สมเด็จพระวนรัตน์ วัดบ้านแก้ว ไกทลซึ่พรวราษฎรานอภัยโดยทหารที่
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่พระมหาเถระ
ได้รับอrationa ให้ถวายมงกุฎวิเศษสถาณะและพระเจ้าแผ่นคันเป็นประเพณี
ที่มานานมารุ่บันนกค์ และพระวิถีบางรูปได้รับอrationa ให้ไปแทนสัง^{๔๘}
สอนศึกธรรมในกองทหารทั่ว ๆ ก็ แต่ก็หาใช่เป็นการคุกคามอย่างกับ
หมู่ทหารไม่ สมัยก่อน หน้าที่อนุศาสนาเจ้ารย์สำหรับประเทศทันบดิษ
พระพุทธศาสนา ย่อมเป็นของขอมพะและราชบุตรที่ต้องเฉพาะ ซึ่งจะ^{๔๙}
ไกกลางในชื่อ ๒๖ ชิกครองหนัง

๒๓. เมื่อศักดิ์ความเป็นมาของอนุศาสนาเจ้ารย์ รายการพระพุทธ
ศาสนาผ่านพ้นมาแล้ว กองศาสนาจึงหัวใจ หรือศาสนาพราหมณ์รุ่นปัจจุบัน
ปัจจุบัน ซึ่งบุคคลเป็นยศบุชาเริช (Heroic Age) มีหนังสือที่กล่าว
สรรเสริญวรรณซึ่งเป็นกรากนค์ ๒ เรื่อง คือ รามเกียรติ และมหา
ภารதุกิจ สำหรับเริงรามเกียรติมหาก้าโกรงเรืองกำมาก และเป็น

นิยายปรัมปราวัตน์แห่งมุ่งสวรร Stevens วิจารณ์กรรมชิงรามันท์ กษัตริย์แห่ง
อโถยาธิคหนง ว่าเป็นพระนราภัยด้วยการมาเกิดปราบยุคเข็ญ ส่วน
เรื่องมหาภารตะยุทธ เป็นเรื่องมีเค้าโครงใหม่กว่า เล่าถึงสังหารมระหว่าง
กษัตริย์ปานพ แห่งแคว้นบัญชาติ กับ กษัตริย์โกรพย แห่งแคว้นกรุ
ซึ่งทำท่าอกัน ณ ทั่วกรุงเกษตร หนังสือเล่มนี้แสดงประชัญญาเกี่ยวกับการ
สังหารไม้อาย่างน่าพึง ซึ่งคุณสมคุร ขรัววศักดิ์ ไก้แปลไว้ในหนังสือ
เรื่องปริชาญญาณของศิทธิทัต คงจะยกทัวอย่างบางตอนมาแสดงพอเป็น
อุทาหรณ์ คงน

“ เมื่อกองทัพทั้งสองฝ่ายประชิดกันแล้ว พระอรชุนทอกพระเนตร
เห็นผู้ที่นเรยเรวยอยู่ในกองทัพทั้งสองนั้น เป็นบริตร้าพระเจ้าบุรุษ บรรดา^๑
พระชนกทั้งหลายของพระมหาเสต บรรดาพระชนชาของพระมหาเสต และพระ^๒
มารกาบทรรคาพระเชื้อสาย พระชนชาและพระญาติทั้งหลาย ราชนiores ของ^๓
พระองค์เองและราชโองรัสมกัชชานั้น กษัตริย์เหล่านั้น สาย ครุ
และมิตรทั้งหลาย และพระองค์ผู้เป็นโกรสแห่งนางกุนติ เมื่อทอกพระ^๔
พระเนตรเห็นพระประยูรญาติทั้งปวงประทับอยู่ตามลำดับในกองทัพเช่น^๕
นั้น ก็เกิดความกรุณาเบิยมขึ้นในดวงใจ จึงกล่าว (นะพระกฤษณะ)
ความความสลดพระทัยว่า

“ คุกอกกฤษณะ เมื่อเห็นพระประยูรญาติทั้งหลายเหล่านามา^๖
ชุมนุมกันทั้งเพื่อท่องกันเอง เวลาใดมีขออนเท้าอ่อน ป่ากิจของเรา

แห่งผาก ภายในของเรา ก็สันเท่า ผู้มีของเราคงซั้น กันศร候ลูกอกก้าไป
หากมีของเรา ผิวภายในของเรา ก็เรารักษา

คุก่อนเกสະ (กฤษณะ) เรายังไม่อาจยินทรงอยู่ได้ วิถีชีวิตของเรา
ยังบ้านแผลเห็นด่างร้ายทั่วๆ

คุก่อนกฤษณะ เราไม่เห็นคืออะไรเลยในการผ่าพันผูกนของเรา
เช่นในการรบทราvn เราไม่ต้องการชัยชนะให้ ไม่ต้องการอาณาจักร
ให้ หรือความบินคืออะไรทั้งสิ้น

นอกจาก ครู ศุภ ลูก และหลาน ปู่ พ่อ ตา แล้วน้องเขย
แล้วยังมีคนในครอบครัวอีกเล่า ไก่มายินพร้อมอยู่ ณ ที่นี้เพื่อรับ ลม
ชีวิตร สมควรพย์คุณความของตน คนพวงนี้ปราดนาอาณาจักร ปราดนา
ความพึงพอใจและความสุขสำราญเหมือนกัน กด้าเช่นนั้นแล้วอาณา
จักร ความสุขสำราญหรือแม้ชีวิตรของจะมีประโยชน์อันใดเด้อ โโควินท์
เขย

เราไม่มีความปราดนาจะเช่นน่านกรอบเหล่านี้ แม้เราจะถูกฆ่า
ตายก็ตามที่ แม้จะให้เรากรองไปทดลองสามโลกก็ตามที่ ยังมีผู้
กันเพียงเพื่อโลกนี้แล้ว เรายังไม่ปราดนา.

คุก่อนชนาวนะ (กฤษณะ) จะมีประโยชน์อะไรแก่เราทั้งที่ไป
เช่นน้ำบรดาบุตรแห่งท้าวอสุกรายหนึ่ง ชาปเท่านนจะมากรอบเราผู้
พิฆาตคนประพฤติชั่วเหล่าน...."

พระกฤษณะก้าวทอบว่า

“ ทุกอย่างชั้น ใจนเดียวพระองค์ริบมาเป็นเสียงย่างนี้ในขณะนั้น
วิกฤติเดียว ไม่สมกับเป็นธิรยชนเลย เป็นการน่าขึ้นชาย และทรงกัน
ข้ามกับทางไปสวรรค์ ”

บุตรแห่งปิริยาเยย งดอย่างเช่นทัวก่อความไม่เป็นสักผู้ชาย นั้น
หาประโยชน์อะไรแก่พระองค์ไม่ งสักตัวความมีใจอ่อนน้อมถ่อมตนนั้น
เดียวเด็ก ! ดังนั้นเด็ก ! โซ ผู้นำสัพกสวัชของสกุล.... ”

หากเรยงน แสดงว่าพระกฤษณะ ท่านน่าทึบเป็นอนุศาสนาราย
ของกองทัพฝ่ายกาษทรายป่าณฑพกวย พระกฤษณะนพวงศ์นกถือว่าเป็น
พระเจ้าองค์หนึ่งขอทราบมาเด็จ เวียกว่า กฤษณาวหาร

๒๓. กระบวนการใช้วาทะศิลป์ เพื่อบรรจุขวัญนกรบแล้ว
นบำวหะงสือการยกทัพเป็นเยี่ยมเดือนหนึ่ง แม้ผู้บดอพระพุทธศาสนา
นิกายตนตระกันยมอ้างนิติธรรมและคติธรรมมากหนังสือเดือนนี้ นำไป
ถูกจะถูกขับคอกทั่วรวมในพระพุทธศาสนา เช่นหนังสือหอโภตปีก มีข้อ^๑
ความเกี่ยวกับการสงเคราะห์ การทุก การประسانไม่ตรี การผกนิตร
การแตกมิตร ประกอบเรื่องนิกานคติธรรมไว้อีกย่างน่าพึง นอกงานนิก
มเรื่องกรรมนิก มคำสอน รหสขลักขิชงวารศูนพ ซึ่งสอนให้โรงเรียน
มนุษย์ไก่โดยไม่กลัวษาป ความคิดเห็นเหล่านั้นบางข้อ ถ้าเปรียบเทียบ
กับหลักพรมชาติสุธรรมในพระพุทธศาสนาแล้ว ก็นับว่าเป็นมิตรากิจวัตร

เพาะสอนกวยเตี๊ยนสาคให้มองเห็นความจริงเพียงก้านเกียว แท็กกม
กายແລະ รุ่งใจวิชนาໄไดไม่นั้บ

๗๗๗ ๗๙

๗๔. ชั่วรอตนักปราชญ์ของพระพุทธศาสนาไว้หลังคงจะประสูต
การรุกรานจากผู้นับถือศาสนาอื่นมากขึ้น หรือมีฉะนั้นก็คงเห็นความจริง
ว่า พระพุทธศาสนาควรอ่อนโอนเข้าหาโลกบ้าง จึงได้มีกำหนดสอด
หิโตกเทศ ถังกล่าวแล้วในข้อ ๗๓ หนังสือเล่มนั้นข่าว เป็นวิชาการ
ขันควรที่เข้าไปหลักสูตรของวิชาการทหารและการปักธงไก่เป็นอย่าง
ดี ถังจะน่าคิดบางข้อเกี่ยวกับสังคมมาเล่าไว้เพื่อประกอบเป็นตัวอย่าง
เช่น

กษัตริย์ สันโภษ กีเส้อมทรพย

สมณะ ไม่สันโภษ กีเส้อมเสีย

หญูงแพศยา ละอาย กีเส้อมทรพย

หญูงมสกุล ไม่ละอาย กีเส้อมเสีย

(๖๕) เมื่อทำการสังคมจะมีผลสามประการ คือคืนแกน ๑
มิตร ๑ และเงินทอง ๑ เมื่อนั้นก็ควรทำสังคม

(๖๖) กองทัพน้อยที่ด่วนทั่วสำคัญยังดีกว่า สำนະหาօะไรกับ
ทั่วเดว ๆ มากมายหัวสลดอน เพราะโดยหากห้อนแօแพพ่ายลง ย้อมทำ
ให้โดยหากพลอยปราชัยควยโดยแท้

(๗๑) เหล่านักธรรมนิวนิก มีความกลมเกลียวกัน ใจเก็ค
เคียว เป็นรือโยชา แม้ ๕๐๐ คน ก็ย้ายกองทัพรบไป

ໃນກ້ານສັນທິກາພ ໄກສໍາລ່ວງຄະຫຼາມສົມພັນຂໍໄມຕີ (ສນວ)

១៦ ខ້ອມ

(១) ກປາລສນວ	ຕ່າງຜ່າຍຕ່າງສົງບົກ
(២) ອຸປ່າຮສນວ	ຍອນໄຫ້ເສື່ອຂ້າງໜັງ
(៣) ສັນການສນວ	ສົບເຂົ້າສາຍ ເຊັ່ນຍກລູກສາວໄຫ້
(៤) ສັງຄາດສນວ	ຍອນຜູກນິຕຣກບໍ່ຂ້າສົກ (ກາງູນສນວ)
(៥) ອຸບັນຍາສສນວ	ຍອນລົງທຸນກ່ອນ
(៦) ປະກິກາຮສນວ	ຕອບແທນບຸ້ນຸ້າຄຸນ
(៧) ສັງໂປກະ	ຮ່ວມໄກນ້ທໍາກົງ
(៨) ປ່ຽນກວະ	ຍອນໄຫ້ຜູ້ອນສົງບ (ມີມິຄນກລາງ)
(៩) ອທຖະບຽນ	ໄມ້ມິຄນກລາງ ຄື ຕາລົງກັນເອງ
(១០) ອາທີ່ມງວະ	ຢັກຄືນແກນສ່ວນໜັງໄຫ້
(១១) ອາຕມາທີ່ມງວະ	ມອບກົນເອງໄຫ້
(១២) ອຸປ່າຮະ	ກາຮຂອງຫົວທາກສັກຕົວ (ສ.)
(១៣) ປ່ຽກຮະ	ດ່າຍສິ່ງຂອງທ່າເບົດໄກຄືນມາ
(១៤) ອຸ່ນິນະ	ທັກກຳລັງອອກ (ສ.)
(១៥) ປ່ຽກຮູມຄະ	ເຫັນຜູ້ອັນຂົນ ຄື ຍອມເສີ່ຍເປົ້າບ
(១៦) ສກັນໂຂປ່າຍຍະ	ຮອເຮອງຂົນເຈົກນ້າໃໝ່

ໜັງສ້ອທິໂຕປະເກສນ ແກ້ງຂົນໃນຮາວ ພ.ສ. ១២០០ ນິຜູ້ດໍາຍກອດ

ເປັນກາຍາອື່ນຫລາຍກາຍາ

๒๕. ตอนต่อไปนี้ เราจะคิดก็ตามที่การอนุศาสนารัฐบาล
ใน หลวงว่า ตรวจการเขียนไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์สากลตอนหนึ่ง
ว่า “ถ้าหากเรายอมรับข้อเท็จจริงของทวปะເຊີຍແຕ່ວ เราກ็ต้องยอม
รับว่าน เป็นโรมของເອເຊີຍດ้วย เพราะว่าถ้าอนุເຕີຍเป็นกรົກໄຕຢປະສິທີ
ປະສາທຄວາມເວົ້າທາງຄືລປກຮນ ອັກຊາກສົກ ຊວຍາແລະຄືລປກຮນ
ໃຫ້ແກ່ປະชาชนອັນເຕີຍ ຈຳກົດອັນເປັນໂຣມ ເພີ່ມຜູ້ໃຫ້ຄວາມເວົ້າ
ໃນວັນກົບ ວັດທະນາ ແລະວັດທະນາເມືອງແຕ່ທຸປະນີ”

ประวัติการอนุศาสนารัฐ ของ กองทพฯ อาชา ໄດ້ຈາກຕໍ່ນານ
ເກີຍວັນກົບທຳສັງຄຣາມຂອງໃນ ຊັງເປັນນິຍາປົມປາບ້າງ ເຊັ່ນ ເຮັດ
ໄຄເກົກ ເປັນແກ່ກົດພົງຄວາມຕາມບ້າງ ເຊັ່ນ ເຮັດໄຕຫັນ ອ້ອງສົນ ຜົ້ອງກັງ ຊັງນິ
ຕັກຢະຄລາຍເຮັດໃກ່ງຮາວງຄ່າຊັງໃຫຍ່ ສໍາຫວັບເຮັດທົກນໄທຢັກນຳນາກ
ເຫັນຈະເປັນເຮັດສາມັກ ຊັງເປັນບັນທຶກເຮັດຮາວຊອງຈັນແມ່ວຽພ.ຮ. ๗๓๐
-๘๐๖ແລະພົມສົວນເກີຍວັນກົບວັດທະນາສັນນາຮົມໄຕຢ່ານພະກິຄອ ພົງຊອ
ແລະມັງຊອ ຊັງເປັນນັກປະຊາບຜູ້ຜ່ວາງຫລັກຄົດຮຽນຈຽມຢາໃຫ້ແກ່ຫົວໜີ
ນອກຈາກນົມພະພູກສາສັນນາກາຍມຫາຍານແພວເຂົ້າໄປຜສນປັນເປົອຍໆດ້ວຍ

๒๖. หากຍື້ນມາຖືກการอนุศาสนารົມຂອງທັນໄທ. ປ្រາກຸງວ່າ
อนຸศาสนາຮົມໄກຍົນຕົນບັນນິ ເພີ່ມເນີນສົມບັນຫຼາກລົດ ແລ້ວກວ່າ
ຮົດໄກລືນກວນເທົ່ານັ້ນ ດອຍຫລັງຈາກນີ້ໄປກໍໄຕແກ່ ໄມອົດ ໄມອົດ ພ່ອແມ່
ແມ່ທັນໄພນາຍຄອງ ພຣາມໂດຍ ພຣະວິກູ້ ນັກງວ ແລະນັກປະພົນ ເປັນຕົ້ນ
ຊັ້ນ ຊັ້ນທ່ານທັກຂອງອຸນຸศาสนາຮົມໃນຄຣາວເຮົາກຂວັງ ໃນຄຣາວປລອບ

ประโยชน์ ในคราวให้เชื้อถือ ในคราวให้มันไว ในคราวดูงไวให้เกิดความangรากาก ในคราวให้การศึกษาทางวัฒนธรรมและศิลปะรวมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในกองทัพทั้งในบ้านคุณและบ้านสหภาพ ทั้งเหตุเวทมนต์ค่าา เกเรชลางของขลัง โซคชาตราครี คณพระคุณเจ้า การถือถูกษัตริย์และพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งบางท่านอาจเห็นว่าเหลวไหลไร้สาระนั้น ความจริงสำหรับชนหมู่มาก ยังมีสาระและใช้ได้ผลกเพื่อปกป้องศักดิ์ของขลัง และจำเป็น แสงไฟจะไม่มีประโยชน์บ้างหรือเมื่อแสงบลูลูบยังส่องเข้าไปไม่ถึง อนึ่งเด่าโลกเรานี้อยู่ใต้คุ้มครองของคุณเจ้า หรือคุณเจ้าผู้ผลักดันแน่.

๒๗. ประวัติการอนุศาสนานารย์ในกองทัพไทย อาชัยบุรุษประวัติ เทียบกับประวัติการอนุศาสนานารย์ในกองทัพฝ่ายตะวันตกได้ดังนี้

ก. สมัยสุโขทัย

ในสมัยนั้น การอนุศาสนานารย์เป็นหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน หรือจอมทัพโดยเฉพาะ ถึงปรากฏความในคลาชาริกว่า พ่อขุนราม-กำแหง มักเสกฯ ออกประจำทัพแต่ละมณฑลคือ อนึ่งไว้ในกองทัพ พระราชทานโควตาทักษิณกนกรเนื่อง ๆ แต่ก็เริ่มขยายตัวมาเป็นงานของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาบ้างแล้ว ปรากฏว่าตามวัดวาอารามต่าง ๆ ในสมัยนั้นเป็นสถาบันการศึกษาของวิชาแขนงต่าง ๆ รวมทั้งวิชาการทหารคุ้มครองและหนังสือที่สอนว่าเป็นสำคัญก็มีสุภาษิต

พระร่วงหรือบัญญัติพระร่วง ไตรภูมิพระร่วง นักงานกมพากโหร
ในการานกมพากโหร
ในศาสตราจารย์ ซึ่งเป็นให้ราชา (Chief Astrologer) ประจำ
ราชสำนักอยู่

๒. สมัยอยุธยา

การอนุศาสตราจารย์ในสมัยนั้นเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัย แท้
พระไตรรงค์ของอนุศาสตราจารย์มาทำมากขึ้น โดยน้ำพักกรรมของ
ศาสตราจารย์เข้ามาผสานกับหลักพระพุทธศาสนา นัยจากที่แยก
กัน เลยก็คือพังเพยขึ้นว่า “พุทธกับไສย ต้องอาศัยกัน” ใน
หนังสือเรื่องชั้งชุมแพน ชั่งเลาเรื่องเหตุการณ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา
ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ทั่วไป แต่คงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยน
รูปเกิ่นไปมากแล้ว แม้พ่อแม่ก็มีส่วนช่วยท่านท่าน ก็ เช่น นาง
ทองประเสริฐให้โข瓦ราษรสวัสดิ์ ๑๐ ประการแก่พลายาง (ชุนแพน)
บุตรชายของตน ท่านล้าไปรัชการว่า

“ โขราษร์เป็นข้าขอมาษตรรย์
ราชสวัสดิ์ทรงเพียรเรียนรักษา
ท่านกำหนดคอกไว้ในท่ารา
มีมาแก่โขราษรช้านานครับ
หนัง วิชาสามารถมีอย่างไร
ไม่สำคัญให้ท่านทราบทุกสิ่งสรรพ ”

หนัง กล้าหาญทำกรถวายนน

มุ่งมั่นชนสำเร็จทนา

หนัง มีไกปะมะตราษกิ

ขอบพิตรตรกหมันศักขรา

หนัง สัญชอถอธรนิรรยา

เหมือนสมานกันคลไว้มั่นคง

หนัง เสงี่ยมเจย์มควไม่กำเริบ

เชื่อมเขบหยงเขือเพ้อหลัง

หนัง อุยไกลชักติพระองค

ไม่ทำเทียนมควยทะนงพระกรณา

หนัง ไส ไม่ร่วมราชอาสน

ตัวยอกบากวณูไรเป็นหนกหนา

หนัง เข้าเฝ้าสังเกตซงกษา

ไม่ไกลไกลไปกว่าสมควรกร

หนัง ผู้หลุ่งชาวนไม่พันพัว

เล่นหัวผู้กรกสมครสมาน

หนัง สวนภักครกไกรในภยล

ดงไกรชกรวทนทานไม่ตอยแทน"

หนังสือในสมัยนั้นที่ควรกล่าวถึงขอก็คือ ลักษณ์พระราชนิพัทธ์ ชั่งมีคุณธรรมสอนไว้อย่างน่าศึกษาเหลือกัน

ก. สมัยกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนท้าย ในสมัยนารามาญณปุรานะ ท่านศรีมั่งขัน นักประชัญญา ได้ถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทย ใช้เล่นโขน หนังคลุ้ง และเขียนภาพไว้ ตามระเบียงวัด เช่นในพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปรากฏ แม้ในพระปรมາṇาจิตร์พระเจ้าแผ่นดินเป็น “พระรามาจิตร์” เรื่องมหาภารตะ แม้จะยังสันไกกันน้อย แต่ก็มีผู้เก็บข้อความบางตอนมาแต่ง เป็นเรื่องราวไว้ เช่น กฤษณาสอนน้อง เทวปฤษณา ซึ่งเป็นคำสอน สำหรับหฤทัยในราชสำนัก และในทางพระพุทธศาสนา พระภิกษุก็ได้อธิ ทางคติโลกมากขึ้น เช่น รับสมณศักดิ์พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้ ซึ่งความจริงก็เริ่มนามาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยแล้ว วัดซึ่งเป็นที่อยู่ของพระ ก็ถูกถ่ายเขียนวิทยาลัยแห่งศรีพิชชาไปกว้าง โดยมีพระนันยางเป็นผู้สอน และปักครุยควบคุมคัดพระอัมภันไป พระในสมัยพระพุทธเจ้าอยู่ใน ฐานะเป็นนักการสอนศาสนา สืบมาถึงสมัยนี้ได้ตั้งแต่ก่อนแหล่งสอนประจำ ที่ไม่ปรากฏเหมือนเมืองพุทธกาล จึงเป็นอนุกล่าวให้ว่าคือเป็นสถาบัน การศึกษาแห่งแรกของอารยธรรมไทยในประเทศไทย หนังสือที่เกี่ยวกับการ สงเคราะห์ ซึ่งพระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้แต่งไว้ก็มี เช่น พระเดชพาย

พระนิพนธ์ของกรมสมเด็จพระปรมินทรมหาไชยวัลลภารักษ์ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงฯ

นำข้อความสอนหานงชังกล่าวถึงพระเจ้ากรุงทรงสาวักไก่ตัวส่วนพระมหา

อุปราชให้รู้แก่น้ำท่าของชนบท ๕ ประการ คือ

๑. รู้ก่ออาเรหาร

๒. อุปย์มิความขาดอกลัว

๓. อุปยาเขากวาม

๔. รู้กกรรมบวนศักดิ์

๕. รู้ทำทรัพพิชัยสงเคราะห์

๖. รู้กิจทางค่ายให้เหมาะสมแก่ภูมิประเทศ

๗. รู้กให้บ้านเมืองมีทพนาภิษัง

๘. ถ้องมิความเพียร

อย่างไรก็ การที่พระวิษณุเข้ามาเกี่ยวข้องกับภารกิจการผ้าย

บ้านเมืองข้าง เท่าที่ไม่ถึงกับเสียศักดิ์ศรีพระศาสนา เป็นความ

จำเป็น เพราะชาติกับศาสนาเป็นมาคู่กัน ผู้ที่ไปบวชเป็นพระกับเป็นคน

ของชาติ บางรูปก็อยู่ในตระกูลลักษณะนี้ เมื่อถึงคราวชาติบ้านเมือง

คับขัน เพราะภัยสงคราม ก็ยื่นมือคิดไม่ได้อย่างเช่น แต่ละโลกนี้ไม่เคย

ขยัญให้กับความภารกิจงานเดียว ประวัติศาสตร์ปวงเทศาอินเดีย

294.3

ล 366 ก

ว 109709 ๘๖

๔๕

เชิงกับกว่า เมืองที่พ่อสลา�เพียงหนึ่งมือเกี่ยวเข้าบุกอันเกย ชาว
พุทธและชินครุรานวนมหาศรัาสต์ท้องบ่มร้านและรับเคราะห์หกรรມ เพรา;
ไฝ้แท่ความสงบ โถยไม่นักดึงความเริงว่า พระเทศาภิพรมคณทั้ง
คู่กันเสนอ แท่บ่ำงไรก็ตาม การที่พระภิกษุเข้ามาเกยวช่องกันกิจการ
ของบ้านเมืองมากเกินไป ก็เป็นเหตุให้เกียรติบุญชั้นใหญ่เหมือนกัน เกย
มีพระเกิดความมักให้ญูกิจเป็นกบฏก็ขบนาเมือง เพรา; มผูนยมนบดิษมาก
เช่นเดลลงญาพะขอพะม่า เร้าพะฝังของไทย กบฏธรรมเดียว เป็นคน

การอบรมสั่งสอนคติธรรมในสมัยนี้ นัยว่า ก้าวหน้าออกไปใน

รูปใหม่ๆ บ้าง เช่น นอกรากพระศาสนา ก็มีการแสวง戢คร โชน หนัง
ลิเกให้กุ โถยแซกคติธรรมเข้าไว้ในบทแสวง戢วัช แม้การเทศน์ก็มี
พิธพาทบปะโถมทำเพลงท่างๆ เช่น กอนฯ ซึ่งความเริงกิมมาทางแท่
สมัยกรุงศรีอยุธยาบ้างแล้ว

๗. สมัยรัชกาลที่ ๕ ก่อนทรงครุณโลกกรุงทหนง พัฒนา
การของกองทัพไทยให้เจริญก้าวหน้ามากแบบเดิมประเทศที่คุ้กามแบบ
อินเดียโดยรวมมาเป็นกองทัพแบบประเทศตะวันตก งานอนุศาสนาราชย์
ซึ่งมีรูปเดือนลางตามแบบเก่าก็คงๆ ปรากฏปั่งชักเนนแบบ
อนุศาสนาราชย์ (Chaplain System) ของกองทัพฝ่ายตะวันตก แม้:
จะไม่สมบูรณ์ก็ยังเป็นพยานให้เห็นได้ว่างการทหารเริ่มเห็นว่าควรจะมี
อนุศาสนาราชย์ขึ้นในกองทัพแล้ว

ในท่านานกองอนุศาสนาหารย์ กองทัพ ก็กล่าวไว้ว่า “ ตำแหน่ง
อนุศาสนาหารย์ สำหรับกองทัพนั้น ไม่เคยมีคราวหนึ่งแล้ว ในรัชกาล
ที่ ๕ แต่ว่ามิเพียงเป็นทวัญคุคล ไม่ได้คงชนเป็นคณะ เช่น กองหรือ^๕
แผนก แต่ไม่ได้ญูญูตีเรียกว่า “ อนุศาสนาหารย์ ” ออย่างเดียว คง
เรียกตามภาษาอังกฤษว่า แซปลิน หรือ แซปเปลัน ตามนิยมในยุคนั้น
ครั้นแล้วก็เลิกไป ” จึงเป็นอันได้ความว่า ก่อนสมัยสังคมโภกครองที่
หนึ่งนั้น มีอนุศาสนาหารย์เพียงคนเดียว คง หลวง ไบอิธรรมนิเทศก์

๔. สมัยสังคมโภกครองทัพนั้น

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ พระมังกรอุ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้การตรวจตราโขม
ทัพสั่ง กองทัพร อาสาไปช่วยราช สมัพนัชมิตร ในงานพระราชสังคրาม
แล้ว ทรงพระราชป่าวรภว่า กองทัพรที่โปรดเกล้าฯ ให้สั่งไปแล้วนั้น
เป็นอนัตตากิจทุกสิ่งสิรรพ แต่ยังขาดสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง คือ อนุส-
ศาสนาหารย์ ผู้ปลูกให้ทหาร หาได้ทัพสั่งไปก็ยังไง จึงทรงเดือดข้ามมาที่
ตรี พระธรรมนิเทศทวยหาญ ซึ่งในเวลานั้นเป็นรองข้ามมาที่ตรี อยู่
อุคเมลป์ รับราชการอยู่ในกรมบัญชาติ กระทรวงธรรมการ ให้เป็น^๖
อนุศาสนาหารย์ ตามกองทัพร ไปยังประเทศญี่ปุ่น อนุศาสนาหารย์ที่ไป
คราวนั้นเรียกว่า “ อนุศาสนาหารย์ทหารอาสา ” แต่การเอาราชบัณฑุ
ไปเป็นอนุศาสนาหารย์ในยามสังคրามคงน๗ กับเป็นการเฉพาะคราว

เห็นนั้น หาใช่ท่านประจาราชการทหารอย่างเดียวไม่ ครับ
เบื้องตนนัยอ่อนแพ้ ท่านลัญญาพกรข เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑
แล้ว อนุศาสนาราษฎร์ได้กลับมาพร้อมกับกองทหาร ณ กรุงเทพฯ เมื่อ
วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ กระทรวงกล้าโหมเห็นว่า อนุศาสนานา-
ราษฎร์ซึ่งสมทบกับกองทหารไปราชการนักพระราชนาชาติ นี่
ประโยชน์คืออย่างยิ่งในการบำรุงน้ำให้ทหาร ควรยกกองอนุศาสนานา-
ราษฎร์ขึ้นเป็นกองประจำในกองทัพไทย จึงขอโอนความรองอำมนาที่กร
อยู่ ขุคเมือง รายการนี้ จากการตรวจธรรมการนารบราชการในกระทรวงกล้าโหม
และคงกองอนุศาสนานาราษฎร์ขึ้น ลงก็อยู่ในกรมตำรา ขันตระต่อกรม
เสนาธิการทหารเรือในเวลาหนึ่ง ให้รองอำมนาที่กรอยู่ ขุคเมือง เป็น
หัวหน้าอนุศาสนานาราษฎร์ คำสั่งลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เป็น
ขันว่าอนุศาสนานาราษฎร์ทหารได้คงขึ้นเป็นหลักฐานคงแต่นั้นมา หนังสือ
ที่แสดงถึงการของอนุศาสนานาราษฎร์โดยเฉพาะสำหรับสมัยนี้ เห็นจะได้
แก่ทศนาเลือบฯ พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ ๖ ซึ่งแสดงว่างาน
อนุศาสนานาราษฎร์ เป็นหน้าที่ของจอมทัพด้วย

๑. สมัยสังคมโลกครองท้อง (พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๘)

ก่อนจะถึงสมัยสังคมโลกครองท้องนั้น กองทัพได้ขยายออก
ไปเป็น ๓ คือ กองทัพไทย กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กำรอนุศาสนานา-
ราษฎร์ได้ขยายออกไปเป็น ๓ ตามกองทัพ คงที่เป็นอยู่จนทุกวันนี้

ฉบับที่ ๑
น. สมบัติฯ บัน (พ.ศ. ๒๕๐๐)

ในสมบัติฯ บันนี้ อนุศาสนาจารย์กองทัพไทย มีจำนวน ๔๕ นาย
อนุศาสนาจารย์กองทัพเรือมีจำนวน ๔ นาย และอนุศาสนาจารย์กองทัพ
อากาศ มีจำนวน ๓๓ นาย

สำหรับกองอนุศาสนาจารย์กองทัพไทย แต่เดิมสังกัดกรมตำรา
ก่อมาขึ้นมาสังกัดกรมยุทธศึกษาทหารบก แล้วขยับไปสังกัดกรม
สวัสดิการทหารบกอยู่คราวหนึ่ง บคนข้าราชการกลับมาสังกัดอยู่ในกรม
ยุทธศึกษาทหารบก เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ขณะนี้ได้แบ่งงานออก
เป็น ๒ ส่วน ก็คือ คณะอนุศาสนาจารย์ประจำกอง (Staff Chaplains)
และอนุศาสนาจารย์ประจำหน่วยทหารต่าง ๆ อนุศาสนาจารย์กองทัพ
เรือก่อตัวเนินงานเช่นเดียวกับกองทัพไทย ส่วนอนุศาสนาจารย์กองทัพ
อากาศ มีแต่คณะอนุศาสนาจารย์ประจำกองเท่านั้น ยังไม่ได้ก่อสัง^{กัด}
อนุศาสนาจารย์ออกไปประจำกองบินหรือฐานทัพอากาศ (Wing / Base
Chaplains) แต่ก็ได้ก่อสังกัดอนุศาสนาจารย์ออกไปบรรยายธรรม และ^{กัด}
หารือน้ำพรະภิกษุ เทศนาอุบรมเมืองครอง.

